

1982/83:135

Måndagen den 2 maj

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i konstitutions- och näringsutskotten under Anita Modins ledighet anmält hennes ersättare Berit Bölander.

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i socialförsäkringsutskottet under Karin Nordlanders ledighet anmält hennes ersättare Margó Ingvardsson.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Berit Bölander (s)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Margó Ingvardsson (vpk)

suppleant i näringsutskottet

Berit Bölander (s)

2 § Justerades protokollet för den 22 april.

3 § Förste vice talmannen meddelade att *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) den 1 maj återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Margó Ingvardssons uppdrag som ersättare för Carl-Henrik Hermansson upphört.

*Om följderna av
indraget statsbi-
drag till kurs-
planebundna uni-
versitetscirklar*

4 § Svar på fråga 1982/83:408 om följderna av indraget statsbidrag till kursplanebundna universitetscirklar

Anf. 2 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! Rune Ångström har frågat mig om det finns planer inom utbildningsdepartementet på att ta fram alternativ som kan kompensera glesbygdens människor för bortfallet av den studiemöjlighet som de s. k. kursplanebundna universitetscirklarna f. n. ger.

Min företrädare framhöll i propositionen om folkbildning 1981 att det fanns klara principiella skäl för folkbildningsutredningens förslag att de kursplanebundna universitetscirklarna i fortsättningen inte skulle vara bidragsberättigade. Han sade att det viktigaste skälet är att detta slag av cirklar bedrivs enligt planer som utarbetas av statliga organ och inte av studieförbund eller av deltagarna själva.

Samma principiella syn ligger bakom regeringens förslag i årets budgetproposition att statsbidrag inte längre skall utgå till sådana cirklar.

Konsekvensen av detta ställningstagande blir att det ankommer på högskolan att bedriva kursplanebunden utbildning. Frågan i vad mån högskoleutbildning skall förläggas utanför högskoleorterna är i första hand en angelägenhet för högskoleenheter och regionstyrelser. De senare har enligt statsmakternas beslut också huvudansvaret inom högskolan för utvecklingen av distansundervisning, en undervisningsform som självfallet är av betydelse när det gäller att nå människor i glesbygd. Några särskilda åtgärder från regeringens sida anser jag därför f. n. inte påkallade.

Anf. 3 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! För ett par veckor sedan behandlade riksdagen den del i budgetpropositionen som är upphovet till min fråga. Tyvärr gick riksdagens majoritet på samma linje som utbildningsministern och beslöt att de kursplanebundna universitetscirklarna inte längre skulle få statsbidrag. Vi i folkpartiet reserverade oss i denna fråga, men vi blev nedröstade.

Det svar jag fått på min fråga gör mig orolig. När jag ställde frågan trodde jag nämligen att statsrådet Lena Hjelm-Wallén delade min uppfattning om det värde denna studieform har för människorna i glesbygden och att utbildningsdepartementet skulle erbjuda något annat likvärdigt alternativ till de studerande det här gäller.

Av svaret ser jag att jag hade fel. Statsrådet delar inte min uppfattning om värdet av dessa universitetscirklar. Statsrådet hänvisar till kurser som anordnas på högskoleorterna och genom högskolorna. Statsrådet tycks inte förstå att man därmed stänger en dörr som tidigare stått öppen för den kategori studerande som inte haft råd och möjlighet att lämna sitt arbete och resa till en högskoleort för att få denna typ av universitetsutbildning.

Jämlikhet är ett honnörsord, och det har många gånger använts av Lena Hjelm-Wallén i skrifter och debatter om det svenska utbildningsväsendet. Förslaget att nu dra in statsbidraget till de kursplanebundna universitetscirklarna drabbar de människor som av ekonomiska skäl inte har råd att resa till

en högskoleort för studier, och det drabbar generellt dem som bor i glesbygden. Det är ett avsteg från jämlikheten.

De ekonomiska skälen för att dra in anslaget till studieförbunden för universitetscirklarna är inte heller särskilt övertygande. Till volymen är cirklarna av så ringa omfattning att det inte innebär någon besparing att tala om. Ur statens synpunkt kan det t. o. m. bli en kostnadsökning, om de som hittills gått i universitetscirklar och betalt avgifter nu skall studera på högskola, där de inte betalar några avgifter.

Statsrådets inställning till studieförbundens verksamhet grundar sig på en princip: studieförbunden skall inte syssla med sådan verksamhet som är bunden till kursplaner och kompetenskrav. Nog är det egendomligt att regeringen skall rida på principer, när man i detta fall har hittat en praktisk möjlighet för glesbygdens människor att studera och få ett värdefullt komplement till yrkesverksamheten. Här har principer fått övertaget över jämlikheten och förnuftet.

Jag hoppas fortfarande att statsrådet skall omvärdera sin inställning och finna ett alternativ, så att det blir möjligt för människor att bedriva kursplanebundna universitetsstudier på hemorten.

Anf. 4 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! När Rune Ångström kritiserar den princip som ligger bakom vårt ställningstagande, kritiserar han det uttalande som den folkpartistiske utbildningsministern Jan-Erik Wikström gjorde. Det är nämligen det som vi grundar vårt beslut på.

Det är här fråga om var man skall dra gränsen mellan studieförbunden och det allmänna utbildningsväsendet. Kursplanebundna studier är en angelägenhet för det allmänna utbildningsväsendet. Det är det fria och frivilliga studiearbetet som skall äga rum i folkbildningsorganisationernas regi.

Det finns också former för att till glesbygden nå ut med utbildning som högskolan anordnar. Beslut om detta fattas av regionstyrelser och resp. högskoleenhet. Det skall vi inte fatta beslut om centralt. Men vi kan ändå uppskatta dessa former för utbildning lokalt, som gör att utbildningen når ut också till glesbygden.

Anf. 5 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag kritiserar en princip som gör att glesbygdens människor då det gäller denna typ av studier kommer i ett avsevärt sämre läge än vad som varit fallet tidigare. Det är inte riktigt av Lena Hjelm-Wallén att krypa bakom någon annan. Det är statsrådet själv som står för detta förslag, och det bör hon ta det fulla ansvaret för.

Det är inte realistiskt att räkna med utlokaliserade kurser i större utsträckning än i nuvarande läge. Till nästa läsår kommer dels antalet platser på enstaka kurser att minska, dels beräknas ett större antal ungdomar komma ut från gymnasieskolan och söka till högskolan. Det förefaller under sådana omständigheter inte genomtänkt att slopa studieförbundens kursplanebundna universitetscirklar.

Jag upprepar än en gång: Detta förslag drabbar de studerande i glesbygden mycket svårt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:452 om ökad utbildning av sjukgymnaster

Anf. 6 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! Gunilla André har frågat mig om jag är beredd att medverka till en dimensionering av utbildningen av sjukgymnaster som långsiktigt kan svara mot efterfrågan.

Regeringen och riksdagen har under en följd av år framhållit vikten av att sjukgymnastutbildningen byggs ut och de senaste åren också beslutat om en sådan utbyggnad.

År 1981 redovisade universitets- och högskoleämbetet ett samlat förslag till en fortsatt utbyggnad av utbildningen. Utgångspunkten var att man på sikt skulle uppnå en dimensionering om 550 nybörjarplatser, fördelade mer jämnt över landet och lokaliserade även till orter utanför storstadsområdena. I och med att nästa budgetår sjukgymnastutbildning startar också i Luleå och Boden kommer antalet nybörjarplatser att vara uppe i nära nog 550. När denna utbyggnad får full effekt, bör efterfrågan på sjukgymnaster kunna tillgodoses väsentligt bättre än f. n. Givetvis kommer jag även fortsättningsvis att noga följa hur behovet av sjukgymnaster utvecklas.

Anf. 7 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Det har sedan länge rått brist på sjukgymnaster. Eftersom deras insatser utgör en viktig del i vårdkedjan är situationen bekymmersam på många håll. De som i landstingen är ansvariga för vården har på olika sätt försökt få tillgång till sjukgymnaster. Jag kan ta exempel från mitt eget hemlän, Skaraborg. Där har vi inte mindre än 28 vakanta sjukgymnastjänster. Landstinget försöker nu rekrytera från Holland, som har överskott på sjukgymnaster. Efter kompletterande utbildning kan de efter ett halvår få svensk legitimation.

Tillgänglig statistik visar att Skaraborg inte är det enda landstingsområde som rekryterat från andra länder. I genomsnitt 70 sjukgymnaster med utländsk utbildning har fått svensk legitimation under de senaste åtta åren. Samtidigt söker i Sverige upp till 7 500 flickor – de dominerar denna utbildning – till de vid varje ansökningstillfälle ca 240 nybörjarplatserna. Det är således ingen brist på kvalificerade sökande. Frågan är då om det kan vara rimligt att importera arbetskraft samtidigt som vi har en besvärande arbetslöshet.

Jag konstaterar att statsrådet har en försiktig skrivning i svaret. Det heter: "När denna utbyggnad får full effekt, bör efterfrågan på sjukgymnaster

kunna tillgodoses väsentligt bättre än f. n." Men måste vi inte, fru statsrådet, sträva efter att utbildningen skall svara mot efterfrågan?

Anf. 8 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Fru talman! Det är alldeles självklart att vi skall göra det. Man skall i alla dimensioneringssammanhang ha den principen. Nu är det inte alltid så enkelt att få antalet utbildningsplatser och behovet att stämma exakt, men med den utbyggnadsplan vi nu nära nog har genomfört kommer behovet i stort sett att vara täckt.

Anf. 9 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Jag tackar för det kompletterande svaret, även om det inte innehöll något ytterligare positivt.

Vi är överens om att det är tragiskt när människor inte kan få den behandling av sjukgymnast som skulle kunna leda till förbättring eller kanske göra dem så friska att de kan återgå till arbetet eller till annat verksamt liv. Förutom det onödiga lidandet blir det andra konsekvenser. Det är ju ett resursslöseri, som jag ser det, att kanske ta i anspråk dyra vårdplatser.

Statsrådet har emellertid i sitt svar angett att statsrådet ämnar noga följa utvecklingen av behovet av sjukgymnaster, och det är min förhoppning att det skall bli på det sättet och att vi som sagt får en bättre dimensionering av sjukgymnastutbildningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Meddelande om svar på interpellation 1982/83:128

Anf. 10 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag ber att få meddela att interpellationen av Ulf Adelsohn om förslaget till löntagarfonder kommer att besvaras måndagen den 30 maj.

7 § Svar på interpellation 1982/83:93 samt frågorna 1982/83:354, 357 och 361 om indelningen i kronofogdedistrikt

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Riksskatteverket har tillsatt en projektgrupp med uppgift att företa en översyn av indelningen i kronofogdedistrikt. Med anledning härav har Larz Johansson i en interpellation frågat mig om projektgruppens direktiv – som enligt Larz Johanssons uppfattning leder fram till slutsatsen att ett stort antal kronofogdedistrikt måste läggas samman – är i enlighet med regeringens intentioner.

Bertil Jonasson har frågat vilken principiell uppfattning jag har när det gäller kronofogdemyndigheternas framtida organisation och vad detta konkret innebär för Värmlands län.

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

Gunnar Olsson har frågat om jag är beredd att ta hänsyn till den opinion som finns i de kommuner som kommer att beröras om ett förslag om sammanslagning av kronofogdedistrikt kommer upp på regeringsnivå.

Paul Lestander, slutligen, har frågat om jag är beredd att vidta åtgärder som innebär att en omorganisation av kronofogdemyndigheterna inte medför ytterligare sysselsättningsminskning i vissa av arbetslöshet hårt drabbade bygder.

Jag besvarar interpellationen och frågorna i ett sammanhang.

Ett av huvudsyftena med kronofogdemyndigheternas verksamhet är att driva in det allmännas fordringar för skatter, böter och allmänna avgifter m. m. Dessa ärenden – de s. k. allmänna målen – utgör nära två tredjedelar av det totala antalet mål som kronofogdemyndigheterna handlägger.

Det är självfallet angeläget att så snabbt som möjligt få in så mycket som möjligt av statens fordringar till statskassan. Trots den vikt jag således tillmäter kronofogdemyndigheternas verksamhet har jag i budgetpropositionen för budgetåret 1983/84 föreslagit att dessa generellt skall tilldelas anslag enligt huvudalternativet, dvs. att anslaget minskas med 2 %. Jag anser det nämligen nödvändigt att ställa ett krav som innebär ökad effektivitet även på en prioriterad verksamhet som denna. Samtidigt har jag aviserat ett antal åtgärder som tillsammans med andra redan beslutade eller genomförda, bl. a. införandet av ADB-stöd vid samtliga kronofogdemyndigheter och den nya utsokningsbalken, medför en effektivare verksamhet vid kronofogdemyndigheterna. Jag anser att det genom dessa åtgärder bör kunna frigöras resurser som kan användas till utredning i mål av mera kvalificerad beskaffenhet utan att verksamheten i övrigt behöver bli lidande. Härutöver har jag i årets budgetproposition föreslagit att indrivningsväsendet skall tillföras nya resurser, som skall användas för indrivningsarbete mot gäldenärer som har stora restförda skulder eller för arbete som kräver särskild ekonomisk eller exekutiv kompetens.

Riksskatteverket är centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet och skall följa arbetet hos kronofogdemyndigheterna och verka för en ändamålsenlig utformning av organisation och arbetsformer. Riksskatteverket har i sitt yttrande över länsstyrelsernas anslagsframställningar avseende kronofogdemyndigheterna uttalat sig principiellt om vissa tänkbara sparåtgärder, såsom sammanläggning av mindre distrikt, indragning av vissa distrikts lokala arbetsgrupper samt omfördelning av resurser mellan myndigheter. Ett arbete efter dessa riktlinjer bör, som jag anført i budgetpropositionen, kunna leda till en ytterligare höjning av effektiviteten hos exekutionsväsendet.

Riksskatteverket har vid årsskiftet tillsatt en projektgrupp med uppgift att utreda dessa frågor. Om riksskatteverket kommer till slutsatsen att en ändring i distriktsindelningen bör ske, är detta en lagstiftningsfråga. Riksskatteverkets konkreta förslag i frågan kommer att remitteras. Därefter kommer förslaget att beredas på sedvanligt sätt inom regeringskansliet. I sammanhanget bör också prövas organisationens serviceroll gentemot allmänheten.

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation. Tyvärr är svaret sådant att det fortfarande finns utrymme för olika tolkningar och spekulationer om kronofogdemyndigheternas framtida organisation. Detta är att beklaga, eftersom verksamheten inte är betjänt av en sådan osäker arbetssituation.

Kronofogdemyndigheterna har i mer än tio års tid varit utsatta för ständiga organisationsöversyner och utredningar. De har bl. a. gällt verksamhetens organisation och indelning i distrikt, och alla har syftat till att skapa färre och därmed större distrikt. Dessa propåer har avisats av riksdagen, och den berörda personalen borde med en viss rätt kunna förlita sig till dessa entydiga besked. Men så är tydligen inte fallet, för nu är man i gång och utreder igen!

Den andra frågan som varit föremål för flera utredningar under årens lopp gäller datorstöd för indrivningsverksamheten. Den frågan fick en mer definitiv lösning i och med den s. k. Rex-utredningen, som jag själv känner en viss delaktighet i.

Under den utredningens gång hade jag anledning att besöka ett mycket stort antal kronofogdedistrikt i olika delar av landet, både sådana som var inne i Rex-systemet och sådana som var baserade på manuell verksamhet. Därav anser jag mig kunna dra vissa slutsatser:

Personalen på myndigheterna utför ett mycket förtjänstfullt arbete under ofta mycket pressade arbetsförhållanden. Den är värd allt beröm för det och förtjänar att få en smula arbetsro i stället för att som nu kastas in i ett nytt utredningsskede med omflyttningar och friställanden som troligt resultat.

En annan slutsats som jag vågar mig på att dra både som ett resultat av mina erfarenheter under utredningsarbetet och av vad som nu framkommit är att de små myndigheterna genomgående redovisar ett betydligt bättre indrivningsresultat än de större. Att då föreslå sammanläggningar för att uppnå högre effektivitet är med förlov sagt litet långsökt.

I sitt svar pekar finansministern på besparingskravet enligt huvudalternativet, dvs. 2 % på myndighetsanslaget. Men rationaliseringskrav gällde ju även förra året. I min interpellation har jag just pekat på att även regleringsbrevet för budgetåret 1982/83 innehöll krav på besparingar och ökad effektivitet. Skillnaden är att i årets budgetproposition visar finansministern själv vägen genom att tala om sammanläggning av distrikt och indragning av lokala stationeringar. Och det är just detta som föranlett riksskatteverket att dra i gång den stora sammanläggningsutredningen.

I sitt svar säger finansministern att direktiven enligt interpellantens, dvs. min, uppfattning skulle leda till sammanläggningar av ett stort antal distrikt. Tyvärr vet vi i dag att förslaget från RSV sträcker sig betydligt längre än vad någon kunde befara då interpellationen väcktes.

Mot den bakgrunden är det viktigt att finansministern här och nu ger ett entydigt svar. Om det är så att RSV genom det här förslaget sträckt sig längre än vad skrivningen i budgetpropositionen avser, så är det bra att få detta klarlagt nu, så att åtminstone en del av oron kan stillas.

Måndagen den,
2 maj 1983

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

Jag upprepar således min fråga till finansministern: Är utredningsdirektiven och det förslag som de nu lett till i enlighet med regeringens intentioner?

Anf. 13 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för svaret på min fråga. Samtidigt vill jag instämma i de principiella synpunkter som min partibroder Larz Johansson här har framfört.

Det förslag som riksskatteverket lagt fram om centralisering av kronofogdemyndigheten har väckt mycket stark irritation ute i distrikten. Avsikten sägs vara besparingar, men om förslaget genomförs kommer det att medföra förluster för statskassan. Jag vill säga rakt ut att detta är missriktad sparsamhet. Av uppgifter att döma synes riksskatteverkets avsikt vara att strunta i att infordra remissyttranden från kommuner och länsstyrelser. Jag skall inte närmare gå in på den frågan, för det har ju Larz Johansson redan gjort. Men jag vill säga att om den opinion som väckts ute i landet och har följts upp här i riksdagen leder till ett brett remissförfarande är det bra.

Att tanken på ett remissförfarande knappast varit aktuell framgår enligt min uppfattning av ett förslag till personalorganisationerna, där det sägs att Falköpings kronofogdedistrikt fr. o. m. den 1 juli skall sammanslås med Skövdedistriktet och Kiruna med Piteå. Det visar att man inte tänkt sig något remissförfarande, och det rymmer inte med finansministerns svar på frågorna här i dag. Han säger att innan någonting kan genomföras skall lagstiftning ske.

Om vi nu lämnar frågan om remissförfarande, så är frågan ändå inte på något sätt utagerad. Vi skall ha klart för oss att en god service för människorna är nödvändig på olika sätt. Kronofogdemyndigheten är av central betydelse i det ekonomiska livet och för betalningsmoralen i samhället i stort. Det gäller inte bara i fråga om skatteindrivning, utan det gäller också övriga indrivningar som utförs av kronofogdemyndigheten.

Det beslut som hotar innebär förutom en sämre effektivitet en centralisering och minskade sysselsättningsmöjligheter ute i bygderna för en viss kategori människor.

Finansministern svarade inte på min fråga om hans principiella uppfattning om förslagets inverkan för Värmlands del. För Värmlands vidkommande innebär förslaget att nuvarande stationeringar i Säffle, Årjäng, Torsby, Hagfors och Filipstad dras in. Kronofogdetjänsterna som sådana dras in i Arvika, Sunne och Kristinehamn, och då blir många människor arbetslösa på dessa platser.

Hur blir det då med effektiviteten? Tillgängliga siffror visar att indrivningsresultatet per handläggare är nära 2 milj. kr. Totalt sett kan man säga att varje anställd i kronofogdemyndigheten ger 1 milj. kr. som indrivningsresultat. Ingen skall tro att effektiviteten i större distrikt skulle bli större.

Finansministern säger att avsikten med det lagda förslaget är att få in mera pengar snabbt. Detta anser jag vara en felaktig bedömning – förslaget får inte den effekten. Sanningen är ju den att effektiviteten blir mycket sämre. Man

har i detta sammanhang åberopat datan som ett argument för centralisering. Jag är ingen dataman, men de som kan detta säger att datan kan användas lika väl i små distrikt som i stora. Detta är alltså inget skäl för en centralisering. Den omständigheten att ADB skall ställas till förfogande bör alltså inte leda till den centralisering och de nedläggningar som här är föreslagna. De distrikt som redan fått ADB till hjälp har inte kunnat visa bättre indrivningsresultat.

Det föreliggande förslaget om centralisering av kronofogdemyndigheten står i strid med de regionalpolitiska ställningstaganden som riksdagen gjort. Detta har länsstyrelsen och länsavdelningen av Kommunförbundet i Värmland framhållit och krävt en remissbehandling av förslaget. Jag har ställt mig bakom ett sådant rättmätigt krav.

En förutsättning för ett bra resultat är en god personkännedom och goda kontakter. Den erfarenheten har kronofogdarna. Personalen i kronofogdemyndigheten måste känna arbetsområdet och dess invånare för att kunna utföra ett gott arbete och nå ett bra resultat. De som bedriver ekonomisk brottslighet och inte vill betala skatt har ofta en utstuderad metodik. Därför bör de som skall driva in pengarna väl känna dessa personers förehavanden. I mindre distrikt med utlokaliserade kontor är detta möjligt. I den decentraliserade distriktsorganisation som nu råder finns denna lokal- och personkännedom. Allmänheten kan också lämna upplysningar och tips till den kronofogdpersonal som de väl känner. Klara belägg för dessa påståenden kan hämtas ur riksskatteverkets statistik över indrivningsresultat i landet.

Jag kan exemplifiera med siffror från mitt eget län, Värmland. Karlstad, som är det ojämförligt största distriktet i länet, har levererat till statsverket 17,8 % av totalt debiterat belopp. Kristinehamn, som är ett något mindre distrikt, har levererat 22,2 %. Sunne, som är det minsta distriktet, har levererat 35,9 %. Karlstadsdistriktet har avskrivit samma andel som det levererat in, 17,7 %. Sunne distrikt, som drivit in nära nog 36 %, har avskrivit skattefordringar på endast 9 %. Där ser man effektiviteten.

Stockholmsdistriktet, som är det största i landet och som har datastöd, har lägre indrivningstal, 16,5 %, än exempelvis Karlstad som är sämst i Värmland.

Kontentan av detta är att smådistrikten är mest effektiva och lönsamma för statsverket. När direktiven talar om indragning av huvuddelen av distrikten är man inne på fel väg ur effektivitetssynpunkt.

Siffrorna över effektiviteten visar att de tjänstemän har rätt som hellre ser att de stora distrikten slås isär till mindre sådana. När finansministern såväl i budgetpropositionen som i svaret här i dag tror på större effektivitet genom indragningar av distrikt har han således fel.

Jag vill då fråga finansministern om han har observerat att personalen ute på myndigheterna är samstämmig i sin kritik mot riksskatteverkets illa genomtänkta förslag. Större distrikt ger förutom sämre indrivningsresultat också sämre arbetsmiljö och försämrade service. Dessutom får man minskad sysselsättning ute i landet.

Här i riksdagen och även i övrigt har många ondgjort sig över den

ekonomiska brottsligheten och ofta talat sig varma för ökad indrivningseffektivitet. Och så kommer ett förslag som, såsom jag ser det, verkar i motsatt riktning.

Då vill jag, herr finansminister, säga att de som försvarar riksskatteverkets centraliseringsförslag aldrig skall tala mer om ökade åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Det är i högsta grad inkonsekvent – det går helt enkelt inte ihop.

Här måste finansministern och andra tänka om. Det skulle vara bra om vi kunde få ett klarläggande på denna punkt. Centern motsätter sig en centralisering av den typ som har presenterats från riksskatteverket.

Att påstå att riksskatteverkets förslag är en besparing för statskassan är fel. Det blir en dålig affär. Inser inte finansministern detta, då är det faktiskt illa.

Anf. 14 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Jag ber också att få ansluta mig till dem som tackar för svaret.

Svaret är bra. Det är bra så till vida att finansministern slår fast att en eventuell förändring av distriktindelningen är en lagstiftningsfråga. Därmed får vi en garanti för att den lagstiftande församlingen – i detta fall riksdagen – skall fatta det avgörande beslutet.

Vi har också fått en garanti för att ett konkret förslag från riksskatteverket kommer att bli föremål för en remissbehandling.

Med tanke på den reaktion som på nuvarande stadium finns ute i landet på projektgruppens förslag har jag för min del mycket svårt att tro att det finns en majoritet här i riksdagen för en organisationsförändring enligt gruppens riktlinjer. Sällan har nämligen en rapport från en utredningsgrupp framkallat ett så bestämt nej ute i olika berörda instanser som just det här förslaget.

Varför har då den här frågan väckt en sådan uppmärksamhet redan innan det slutliga förslaget föreligger och ännu mindre underställts riksdagen? Jag tror för min del att mycket av kritiken bottnar i att man ute i landet inte tror på de besparingseffekter som utredarna utgår ifrån. Och varför gör man inte det? Jo, därför att all den statistik som finns tillgänglig tyder på att effektiviteten i ett stort kronofogdedistrikt generellt är lägre än i ett mindre distrikt. Troligen förhåller det sig så att lokal- och personkännedom ute i de mindre distrikten har en mycket positiv inverkan på indrivningsresultatet. Det skulle vara frestande att ge exempel just från mitt eget hemlän – vilket Bertil Jonasson redan har gjort – genom att redovisa tillgängliga siffror över indrivningsresultatet, men jag skall avstå från det nu; det är möjligt att någon annan efter mig vill plöja djupare i de siffror som vi fått oss serverade.

En annan förklaring till den skepsis som brett ut sig över landet är att utredningen, som har gjorts på tjänstemannanivå, kommer till allmänhetens kännedom vid en tidpunkt då skatteskulderna växer lavinartat. Kronofogdarna och deras medarbetare formligen jagar miljarder. Enligt de senaste siffror som jag inhämtat finns 7 miljarder utestående i fordringar i landet. Av dessa finns bara i Värmland 300–400 milj. kr. Det är så att man riktigt ryser

när man hör att det inom ens eget hemlän finns skattebetalare som undanhåller staten så stora belopp i en tid då vi praktiskt taget måste dammsuga efter varje krona för att bättra på landets ekonomi.

Jag börjar tro att det – tvärt emot vad utredarna kom fram till och även vad finansministern har gett uttryck för – sannolikt skulle vara mycket lönsamt att bibehålla de 40–50 personer som eventuellt kommer att sägas upp, om utredningsförslaget skulle resultera i en proposition som vinner riksdagens majoritet.

Till sist, fru talman, skall jag komma fram till den egentliga orsaken till varför åtminstone jag har väckt den här frågan. Jag menar nämligen att en så stor organisationsöversyn som det är fråga om här bör utföras av en parlamentariskt sammansatt utredning, och skulle en sådan mot förmodan inte komma till stånd, då är det ett minimikrav att en allsidig remissbehandling sker – och det har vi ju fått löfte om i svaret.

Jag hoppas verkligen att finansministern inte har för avsikt att vare sig nu eller senare lägga fram en proposition som för Värmlands del skulle få till följd att de nuvarande myndigheterna i Arvika, Kristinehamn och Sunne ombildas till lokalkontor; detta skulle få de följdverkningar som Bertil Jonasson tidigare har redogjort för.

Jag tror att besparingsmålet aldrig kommer att uppnås. Det förefaller mig mycket tveksamt om den tvåprocentiga minskningen av pris- och löneomräknade anslag skall tillämpas även för kronofogdemyndigheterna.

Anf. 15 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag får tacka finansminister Feldt för svaret. Denna möjliga omorganisation kan få svåra följder för berörd personal på de orter där stationeringar och distrikt kan försvinna vid en omorganisation. Personalen vid kronofogdemyndigheten i Boden har i ett brev till regeringen sammanfattat de konsekvenser som ett genomförande skulle få för Norrbottens län:

”I Norrbotten ska 33 tjänster bort – i länet med den högsta arbetslösheten. De som inte blir avskedade får ofta räkna med att flytta eller säga upp sig – nästan alla är starkt bundna till sin ort. Några års övergångstid gör inte mycket till eller från i det här länet, där folk ofta stannar hela livet på sin arbetsplats. Och vart skulle vi flytta?

Och vad skulle nyttan vara med detta? Vi känner ju alla till att indrivningen går bäst i de mindre distrikten, där man har störst personkännedom. Personalen är stabil och avstånden måttliga; folk känner dem som jobbar på myndigheten och har förtroende för dem.

Större distrikt har det alltid svårare med indrivningen och brukar ha besvärligt med annat också, t. ex. motsättningar inom arbetsplatsen. Det påtänkta Norrbottensdistriktet skulle bli *en fjärdedel av hela landet!*

Måste jämlikheten gå så långt att alla ska ha dålig indrivning och stora problem?

För varje anställd tar vi in cirka en miljon. Maskinerna och stordriften kan

Måndagen den
2 maj 1983

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

vid våra myndigheter inte ersätta människan. Med det påtänkta systemet går indrivningen säkert ner.

Vi tror att den tilltänkta besparingen i själva verket blir en *förlust*.

För riksskatteverket tycks rationalisering betyda att *avverka målen* så snabbt som möjligt. Men i våra mål ligger *pengar*. Av dem får man allt mindre när man mest går in för att skyffla papperen åt sidan.

RSV använder nu som argument för sammanslagningar att vissa funktioner bara finns på en del myndigheter. Men det har blivit så de allra sista åren. Misstanken gror att man ordnat så för att få argument för sammanslagningar.

Och hur kan man föreslå att *alla* stationeringar skall dras in? Jokkmokk, som ligger nästan 140 kilometer från Boden? Och Kalix – en av de större och livaktigare huvudorterna i Norrbotten?"

Så långt brevet till regeringen.

I finansministerns svar finns ett besked om att innan någon ändring i distriktsindelningen genomförs får riksdagen ta ställning till ett nytt lagförslag. Kan finansministern också lova att inga stationeringar indras i avvaktan på detta riksdagsbeslut? Kan finansministern garantera att nu tillgängliga medel räcker till, så att man slipper avskedanden inom kronofogdemyndigheterna?

Anf. 16 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Det är ofta så när det vidtas en åtgärd, att det finns argument både för och emot. Men när det gäller centralisering av kronofogdemyndigheterna är det min bedömning att det inte finns några argument *för*, medan det finns rader av tunga argument *emot* en centralisering. Många av dem har redan nämnts i debatten, och jag skall vidröra dem något på nytt och sedan försöka lyfta fram ett nytt argument.

Det har sagts att man genom en centralisering mister närbakkontakten och att man mister lokalkännedomen. Vi som är från glesbygdslänen vet att så är fallet. Då blir det lättare för ekonomiska brottslingar att vara anonyma och slinka undan. Det blir också sämre lokalkännedom när det gäller indrivningsmöjligheterna och ett sämre resultat. Det är allmänt känt att anonymiteten är störst i Stockholm; den går sedan neråt i förhållande till orts- och distriktsstorlek.

Projektgruppen är inne på samma tankegångar. I en skrivelse till riksskatteverket – daterad den 2 mars – där man talar om sina uppgifter och kriterierna för det här förslaget säger man:

"Projektgruppen har inte ansett att översyn av KFM Stockholms och Göteborgs distrikt har legat inom ramen för översynen." Men så fortsätter man, och det här är viktigt, herr finansminister: "Gruppen anser dock att det kan ifrågasättas om inte nämnda myndigheter skulle delas för att få mer hanterliga organisationer." Precis tvärt emot det förslag till centralisering som vi känner oro för, säger man att sedan man har fått erfarenhet av denna organisation finner man den så otymplig att man måste försöka överväga en delning.

Det skulle vara intressant att få höra om finansministern har något exempel där statistiken visar en bättre effekt av indrivningar och att man bättre skulle komma åt ekonomiska brottslingar genom en sammanslagning eller genom att ett distrikt är större.

Jag har här i min hand mängder av statistik som visar det motsatta – precis som Gunnar Olsson och Bertil Jonasson antytt. Det är ofta smådistrikten som är effektivast.

För att inte den här debatten skall röra enbart Värmland – i fråga om alla siffror som nämnts från mitt hemlän instämmer jag givetvis – vill jag ta ett exempel från Skaraborgs län. Det finns ett nedläggningshotat distrikt i Falköping där resultatet är mycket bättre än i de större distrikten. Allt tyder alltså på att man inte vinner någonting utan bara förlorar på en sammanslagning. Att genomföra en sammanslagning går tvärtemot vad riksdagen gång på gång, på förslag av arbetsmarknadsutskottet, enigt har uttalat när det gäller decentralisering av statlig verksamhet.

Jag har ett betänkande i min hand där man 1981 enigt säger: "I länsplaneringen har redan prövats möjligheterna till en decentralisering av den statliga verksamheten inom länen. Dessa inomregionala decentraliseringsfrågor kommer successivt att tas upp i budgetsammanhangen. Utskottet förutsätter att dessa frågor kommer att drivas med kraft." Detta är vi överens om. Vidare säger man: "Allmänt sett vill utskottet betona att regionalpolitiska synpunkter måste väga tungt vid ställningstaganden i olika decentraliseringsfrågor."

Finansministern vet lika väl som jag och alla andra här i kammaren att varje länsstyrelse lägger ner ett intensivt och engagerat arbete på att försöka decentralisera statlig verksamhet inom sitt verksamhetsområde, inom regionerna. Nu snuddar man i stället vid tanken på att man skulle centralisera – precis tvärtemot det som vi enigt i riksdagen har beslutat om och uttalat oss för gång på gång och som har fått genomslag ute i länsstyrelserna.

Det är beklagligt att vi har tvingats in i den här debatten. Jag anser att kronofogdemyndigheterna nu måste få arbetsro och verkligen ägna sina krafter åt det viktigaste av allt, nämligen att komma åt ekonomiska brottslingar.

Till sist vill jag säga att Gunnar Olsson vidrörde en mycket viktig sak i finansministerns svar när han kom in på remissfrågan. Jag hoppas att inte riksskatteverket kommer med något förslag. Skulle man ändå göra det vill jag, precis som Gunnar Olsson, säga: Kan vi då få garantier för att finansministern verkligen ser till att det blir en ordentligt tilltagen remisstid och ett brett remissförfarande? Det här är en fråga som rör bygderna överallt i Sverige, herr finansminister.

Anf. 17 ELVY NILSSON (s):

Fru talman! Gunnar Olsson, Bertil Jonasson och Karl Erik Eriksson har tidigare värtaligt beskrivit kronofogdemyndigheternas betydelse för Värmland i stort och påtalat de konsekvenser som en omorganisation av det slag som föreslås i riksskatteverkets utredning skulle få. För Värmlands del skulle

*Om indelningen
i kronofogdedistrikt*

*Om indelningen
i kronofogdedistrikt*

det alltså betyda att kronofogdemyndigheterna i Arvika, Kristinehamn och Sunne skulle dras in, och därmed skulle också 40–50 tjänster försvinna. Vad det skulle innebära för de orter som drabbas har också tidigare erinrats om.

Jag vill komplettera Värmlandsrepresentanternas inlägg och berätta litet om min egen lilla, men, vill jag säga, naggande goda kronofogdemyndighet i Sunne, som f. ö. är Värmlands och t. o. m. en av landets allra effektivaste myndigheter. År 1981 lyckades man genomföra indrivning vid 40,1 % av de uppdrag som man fått, och nästan lika många indrivningar, eller 35,9 % av det totala antalet uppdrag, genomfördes förra året. I kronor räknat innebär detta för 1981 nästan 11,5 miljoner och för 1982 nästan 14 milj. kr.

Av alla kategorier anställda torde väl just kronofogdarna och deras medhjälpare vara de som betalar sig bäst. De tjänar in inte bara sin egen lön, utan plockar in avsevärda summor till samhället varje år. För en lekman synes det därför mindre välbetänkt, för att inte använda starkare uttryck, att rationalisera bort människor med just den här arbetsuppgiften. Motsatsen borde väl vara mer motiverad. Närheten till tingsrätten, till åklagarmyndigheten och till lokala skattemyndigheten är andra faktorer som betyder mycket för kronofogdemyndigheten i Sunne, och det är säkerligen likadant även på andra håll. Detta bidrar till de fina resultat som kan visas härifrån.

F. ö. vill jag berätta att såväl åklagarmyndigheten som lokala skattemyndigheten samt polisen samsas med kronofogdemyndigheten om samma förvaltningsbyggnad, vilken uppfördes för endast något år sedan. Om vi därtill lägger allmänhetens rätt till service och sist men inte minst behovet av sysselsättningstillfällen i de berörda regionerna, hoppas jag och tror att regeringen är förnuftig nog att inte lägga fram någon proposition med anledning av den här tjänstemannaprodukten från riksskatteverket.

Anf. 18 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Skaraborgs län är det mest decentraliserade länet i Sverige. Det är klart dokumenterat av bl. a. decentraliseringsdelegationen. En sådan samhällsinriktning har uppenbara fördelar för människorna. Som exempel kan nämnas att skaraborgarna har minst antal sjukdagar i landet.

Tack vare centerns enträgna arbete har vi lyckats att stå emot tidigare centraliseringsattacker. Jag hoppas att vi skall göra det även när det gäller centraliseringen av kronofogdemyndigheterna. Enligt förslaget skall nämligen distriktet i Mariestad, Lidköping och Falköping med stationering i Vara försvinna och personalen centraliseras till Skövde, dvs. den personal som skall vara kvar. Hela Skaraborg skulle därmed bli ett enda kronofogdedistrikt.

Mot centralisering talar att det erfarenhetsmässigt blir sämre arbetsresultat. I denna verksamhet skulle det leda till en försämring av insatserna mot ekonomisk brottslighet.

Arbetet med en översyn av kronofogdemyndigheternas organisation bedrivs med stor brådska, så stor att man tydligen inte har tid att avvakta

riksdagens beslut. Det finns planer på att kronofogdedistriktet i Falköping skall upphöra som självständigt distrikt redan den 1 juli i år. Min fråga till finansministern är: Anser finansministern att det är rätt att föregripa riksdagens beslut i vad gäller Falköpings kronofogdedistrikt?

Anf. 19 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag har i den här debatten avkrävt ställningstaganden av diverse slag. Jag skall redovisa min principiella uppfattning om konsekvenserna av det som har kallats riksskatteverkets förslag beträffande Värmlands län och min uppfattning om förslag från en projektgrupp i vad gäller Norrbottens län och Skaraborgs län.

Låt mig då göra klart för dem som har ställt frågorna att den myndighet som har att förelägga förslag i denna fråga är riksskatteverket, och i riksskatteverkets styrelse har, såvitt jag vet, ännu inga förslag från projektgruppen föredragits, ännu mindre har något förslag från riksskatteverkets sida överlämnats till regeringen. Jag har alltså ingen möjlighet att ta ställning till förslag som jag ännu inte sett och vilkas innehåll jag inte känner till.

Det andra som jag ville ta upp gäller bakgrunden till att den här projektgruppen existerar. Det egentliga motivet till att den finns har inte berörts av någon av de företrädare för de tre berörda länen som uppträtt i debatten, utom möjligen av Gunnar Olsson som snuddade vid frågan. Skälet till att de här frågorna undersöks är icke någon önskan från regeringens sida att centralisera kronofogdemyndigheternas verksamhet, icke någon önskan att minska antalet arbetstillfällen i glesbygderna, icke någon önskan att minska effektiviteten i indrivningsverksamheten. Skälet är ett helt annat.

Jag måste uttrycka min förvåning, fru talman, att ingen av riksdagens ledamöter fann sig föranlåten att erinra sig det beslut som de själva alldeles nyligen har fattat, nämligen att anslagen till kronofogdemyndigheterna nästa budgetår skall dras ner med reellt sett 2 %. Om jag minns rätt är det nu fjärde året i rad som detta sker. Bakgrunden till beslutet är en princip som godtagits av riksdagen tre fyra år i rad. Då har riksskatteverket och kronofogdemyndigheterna själva fått konstatera, att om riksdagen fortsätter att år efter år begära en real neddragning av anslagen, kommer vi förr eller senare fram till en punkt där man måste undersöka organisationen. I annat fall kan resultaten bli att effektiviteten minskar på ett av riksdagen absolut inte avsett sätt. Det vore intressant att någon gång få höra att riksdagens ledamöter ser sambandet mellan olika beslut, när besluten råkar beröra de cgnå intressena.

Företrädare för oppositionspartierna, deras ekonomiska talesmän, jagar mig i andra sammanhang för att regeringen inte tillräckligt snabbt drar ner budgetunderskottet och inte tillräckligt snabbt ökar effektiviteten i den statliga förvaltningen och sparar pengar. Då tycker jag att hederligheten hade bjudit att ni hade erinrat er att bakgrunden till detta är en princip som riksdagen har ställt sig bakom och krav som riksdagen har ställt på myndigheterna.

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

Måndagen den
2 maj 1983

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

Det här kommer vi att få ställas inför på många andra myndighetsområden, om principen om fortsatt besparing skall upprätthållas. Man får granska själva uppdraget till myndigheterna och organisationen.

Detta betyder inte, fru talman, att jag ställer mig bakom de långtgående centraliseringsförslag som det i varje fall här har refererats till och som skall ha lagts fram av projektgruppen. Jag har själv ingen uppfattning om huruvida en centralisering leder till en ökad eller minskad effektivitet, men jag lyssnar till de argument och synpunkter som framförs här under debatten. Jag tycker att det ligger mycket i vad som har sagts. Jag anser att för riksdagens del bör riksskatteverkets förslag avvaktas, innan vi från den här talarstolen tar någon ställning – i varje fall gäller detta i högsta grad regeringens representanter.

Om det kommer något förslag från riksskatteverket – och i riksskatteverkets styrelse är faktiskt riksdagen och de olika partierna väl representerade – kan jag lova att förslaget skall remitteras och bli föremål för en bred genomgång ute i de delar av landet som i så fall eventuellt berörs. Blir det fråga om att ändra något som berör riksdagen, är det givetvis regeringens skyldighet att förelägga riksdagen förslagen.

Anf. 20 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Får jag som en liten komplettering till det som många andra sagt här konstatera att planerna beträffande indelningen i kronofogdedistrikt dess värre inte är någon enstaka företeelse. Motsvarande barocka idéer förekommer även beträffande åklagarväsendet, där man inte nöjer sig med länen som bas för centraliseringsivern, utan där man föreslår sammanläggning av flera län till ett gemensamt distrikt. Det finns alltså anledning att säga ifrån-på-fler områden.

Vidare gjorde sig finansministern skyldig till en liten förlöpnig när han sade att ingen av kammarens ledamöter har insett sambandet mellan dels besparingar nu och tidigare, dels de förslag som nu har lagts fram. Jag skall be att få upprepa en del av det som jag sade i mitt anförande. Jag framhöll där:

”I sitt svar pekar finansministern på besparingskravet enligt huvudalternativet, dvs. 2 % på myndighetsanslaget. Men rationaliseringskrav gällde ju även förra året. I min interpellation har jag just pekat på att även regleringsbrevet för budgetåret 1982/83 innehöll krav på besparingar och ökad effektivitet. Skillnaden är att i årets budgetproposition visar finansministern själv vägen genom att tala om sammanläggning av distrikt och indragning av lokala stationeringar. Och det är just detta som har föranlett riksskatteverket att dra i gång den stora sammanläggningsutredningen.”

Så långt, fru talman; vad jag redan sagt i mitt första anförande, vilket jag hoppas att finansministern nu uppfattat.

I dessa påståenden, i det här sättet att nu i budgetpropositionen peka på hur rationalisering och besparing skall gå till, ligger skillnaden mellan socialdemokratisk centraliseringspolitik och de tankar om en decentraliserad men effektiv verksamhet som vi i centern företräder. Jag frågade huruvida

riksskatteverket hade tolkat anvisningarna i budgetpropositionen på rätt sätt. Det är nämligen finansministern själv som skriver att ett sätt att klara dessa besparingar är vissa indragningar och sammanläggningar.

Jag tycker att min fråga är befogad, om RSV har tolkat budgetpropositionen på rätt sätt. Har finansministern avsett bara vissa smärre förändringar av organisationen, är det väl lika bra att säga det nu, så att man rättar sina göranden och låtanden därefter. Det kan ju knappast anses vara något utslag av ministerstyre, om man i en interpellationsdebatt talar om att man blivit missuppfattad.

Eller är det trots allt så att RSV nu agerar med finansministerns goda minne? Det är en berättigad fråga, eftersom RSV i sina projektdirektiv av den 18 januari talar om att en första etapp i utredandet, som avser:

”– tidigare utredningar i frågan

- besparingskravet
- de samlade REX-effekterna vad gäller såväl A- som E-mål
- förändringar i regelsystemet
- förändringar i befolkningsstruktur
- kravet på minst oförändrad effektivitet
- ökade möjligheter att behandla svårare indrivningsfall.”

Allt det som RSV där räknar upp är, som synes, förutsättningar som kan läggas till grund för en organisationsöversyn.

Men sedan säger man, fru talman: ”I en andra etapp, efter principiellt ställningstagande av statsmakterna vad gäller organisationsförändringar, skall detaljförslag till förändringarna och deras genomförande redovisas.”

För säkerhets skull skall jag upprepa detta, för att inte röna samma öde som i det första replikskiftet: ”I en andra etapp, efter principiellt ställningstagande av statsmakterna vad gäller organisationsförändringar, skall detaljförslag till förändringarna och deras genomförande redovisas.”

Och, herr finansminister, dessa organisationsförslag föreligger nu, med mycket långtgående sammanläggningar – en minskning från över 80 distrikt till drygt 30 – och åtföljande personalkonsekvenser. Då måste den logiska frågan bli: Har RSV redan fått dessa principiella ställningstaganden från regeringens sida? För det är väl regeringen som avses med ”statsmakterna”, eftersom det inte förekommit någon riksdagsbehandling av de här frågorna vid denna tidpunkt?

Fru talman! Jag måste få kräva ett mycket exakt svar på den här frågan: Har regeringen redan gjort dessa principiella medgivanden och i så fall på vilka grunder?

Anf. 21 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Finansministern säger att vi inte har berört orsakerna. Men då måste finansministern ha lyssnat väldigt dåligt. Jag sade i början av mitt anförande att tanken hos dem som lagt fram förslagen är att myndigheterna skall visa sparsamhet. Det skall alltså göras besparingar. Men jag sade också att detta är en missriktad sparsamhet, och det har jag ytterligare betonat.

Finansministern pekade vidare på det beslut som riksdagen fattade för en

*Om indelningen
i kronofogdedi-
strikt*

kort tid sedan, när vi behandlade civilutskottets betänkande nr 24 om anslag till de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna. Då vill jag säga att det naturligtvis går att spara på ett annat sätt än man tänker sig att göra i detta fall, för här gör man fullständigt fel. Det går att spara under nuvarande organisation, och det kan tänkas att man med olika medel kan göra en hel del besparingar. Detta har också framhållits från personalens sida.

När finansministern säger att partierna inte gjorde några markeringar då vi behandlade dessa frågor vill jag hänvisa till reservationen 3 i civilutskottets betänkande nr 24 från centerns representanter. De föreslår där följande lydelse av utskottsskrivningen: "Utskottet vill emellertid som sin mening framhålla att någon större förändring i kronofogdedistriktindelningen inte bör göras och att de principer för denna indelning som riksdagen tidigare enhälligt ställt sig bakom i allt väsentligt bör gälla även i fortsättningen. Utskottet delar den i motion 2090 (c) framförda uppfattningen att de mindre kronofogdemyndigheterna bör finnas kvar.

Enligt utskottets uppfattning är den nuvarande distriktindelningen i stort sett lämplig. Något förslag om en genomgripande förändring bör sålunda inte föreläggas riksdagen." Detta är centerns mening.

Jag tycker att det är lämpligt att erinra om detta. Men så långt har finansministern rätt som att det var bara centern som stödde reservationsförslaget i voteringen. Det beklagar jag när det gäller en för den framtida organisationen så väsentlig fråga. Men det är ändå bra att andarna vaknar nu – jag hoppas att det inte skall vara för sent.

Låt mig till sist säga, fru talman, att jag icke längre vill sitta i denna kammare och från många håll – från både regeringsledamöter och andra företrädare för regeringspartiet – höra sägas att man vill bekämpa ekonomisk brottslighet o. d., om man samtidigt tänker sig att förändra vad centern här röstat för. Då pratar man bara i luften – ja, låt mig säga att man trampar vatten. Man har egentligen ingen mening i dessa frågor, om man inte vill försöka skapa en organisation som ger möjligheter att på bästa sätt bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 22 GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Mycket kort. Jag sade redan inledningsvis att vi i det skriftliga svaret fick en garanti för att om det framläggs ett förslag, så kommer detta att bli föremål för remissbehandling. Nu har finansministern – och det tycker jag är bra – muntligen verifierat att så blir fallet. Det är klart att det lugnar oss, och det bör lugna de länsmyndigheter som agerat. Jag tänker på länsstyrelsen hemma i Värmland, och jag tänker på Kommunförbundets olika länsavdelningar. De har ju tryckt väldigt hårt på detta, och nu tycker jag att de har fått en försäkran.

Den 2-procentiga nedskärningen har jag ju helt ställt mig bakom. Jag försvarade den nu senast i ett förstamajtal i Hagfors, och jag gör det alltid. Men vi tror att detta är ett område där nedskärningen inte är tillämplig.

När vi från alla håll får rapport om hur det hela kommer att verka, när vi

vet vilka enorma arbetsuppgifter som ligger framför oss och när vi ser att de mindre enheterna kan redovisa de allra bästa resultaten, är det några av oss som är skeptiska till att den s. k. osthyvelsprincipen bör tillämpas på detta område. Vi vill att det här området, om möjligt, skall lämnas utanför nedskärningarna.

Slutligen: Bertil Jonasson redogör för centerns inställning till det ärende från civilutskottet som vi behandlade i förra veckan. Det bör då av rättviseskäl också redovisas vad majoriteten anförde, nämligen att det i dagsläget finns utomordentligt starka skäl som talar för bibehållande av nuvarande organisation. – Det ställde vi oss bakom, och det är vår förhoppning att de skälen håller i fortsättningen också, så att vi slipper en proposition med det innehåll som här diskuterats.

Jag tror att den organisation vi har i dag är den mest effektiva. Jag skulle kunna citera olika promemorior som jag har fått mig tillsända från det samlade facket, som pekar på alla olägenheter som är förknippade med en för stark centralisering.

Anf. 23 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Finansministern angrep i rätt svepande ordalag oss riksdagsledamöter för att vi inte konsekvent går in för att följa de beslut som redan är fattade och för att förstå sambandet.

Jag vill citera ur vpk:s partimotion om den ekonomiska brottsligheten, yrkande 2. Där föreslås "att riksdagen beslutar att med ändring i proposition 1982/83:100 bil. 9 punkt B3 till Kronofogdemyndigheterna anvisa ett med 7 282 000 kr. i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag".

Såvitt jag känner till har vi också reserverat oss för detta yrkande. Då är det konsekvent att hävda linjen att kronofogdemyndigheterna skall få bibehålla sin nuvarande omfattning och sin nuvarande effektiva organisation. Efter som finansministern inte undantog mig i sitt uttalande vill jag korrigeras finansministern på den här punkten.

Anf. 24 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka för det besked som finansministern gav, nämligen att han lyssnat till våra argument. Jag glädde mig alldeles särskilt när Kjell-Olof Feldt sade att det ligger mycket i dem. Det är just vad det gör, och det var värdefullt att finansministern verkligen erkände det. Det ger mig en viss förhoppning om att han inte kommer att framlägga något förslag.

Sedan säger finansministern att de inkonsekventa riksdagsledamöterna borde tänka om någon gång. Jag skall inte gå in på detta i detalj, men jag vill betona att en del har deklarerat orsakerna till sina ställningstaganden. Jag vill bara säga att det här är en fråga om hur man bedömer det hela. Finansministern tror att en sammanslagning skulle innebära besparingar. Vi tror inte det. Jag tror tvärtom att det kommer att ge mindre indrivningspengar hos kronofogdarna. Det visade den statistik som flera av oss här har pekat på.

Finansministern antydde i början av sitt anförande att den här debatten

kommer litet för tidigt, därför att inget förslag ännu har framlagts. Nej, jag tror att debatten för en gångs skull kommer i rätt tid. Om finansministern lyssnar på våra argument var detta en mycket bra debatt. Jag tror att Kjell-Olof Feldts klokhets kommer att innebära att han inte lägger fram någon proposition i detta ärende.

När det sedan gäller besparingar och mindre pengar från indrivningen ställde jag en konkret fråga, nämligen om finansministern kan ge något exempel på fall där man genom centralisering och större distrikt har fått bättre effektivitet. Alla talare här har pekat på motsatsen. Jag tror inte att det finns något sådant exempel som finansministern kan plocka fram.

Anf. 25 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Jag fick inte något direkt svar på min konkreta fråga om Falköpings kronofogdedistrikt. Men jag tolkar finansministern så att kronofogdedistriktet i Falköping skall var kvar som självständigt distrikt till dess riksdagen eventuellt har beslutat annorlunda. – Är det en riktig tolkning?

Anf. 26 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Jag borde kanske inte ha begärt ordet på nytt och förlängt debatten ytterligare. Men jag vill säga några ord, med anledning av att Gunnar Ölsson pekade på en skrivning i civilutskottets betänkande nr 24, där man talade om oförändrad distriktsorganisation. Det är gott och väl, och jag hoppas att organisationen skall bli oförändrad. Det förslag som vi befarar skall läggas fram är ett förslag som ingen mår bra av. Det har hela debatten visat. Jag kan tillägga, att om de andra partierna hade röstat för centerförslaget, skulle vi ha varit betydligt längre på väg för att stoppa ett illa genomtänkt förslag från riksskatteverket.

Jag hoppas att vi ändå har kommit så långt att regeringen aldrig kommer att lägga fram förslag i det här avseendet. Släng förslaget i papperskorgen, finansministern, där hör det hemma.

Anf. 27 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag begärde ordet igen därför att jag ställde en mycket seriös fråga, som jag anser mycket väsentlig för det här ärendets hantering.

RSV har ju i sina egna direktiv och sin egen projektbeskrivning dels sagt att det finns ett antal frågor som skall utredas i en första etapp – och exemplifierat dem – dels sagt att man i en andra etapp, efter att ha fått ett principiellt ställningstagande av statsmakten, skall lägga fram ett konkret organisationsförslag. Det är samma förslag som just nu cirkulerar ute bland kronofogdemyndigheter och andra, och som konkret går ut på en mycket markant neddragning av antalet distrikt och mycket omfattande personalförändringar.

Jag ställde en fråga beträffande detta, och då kräver jag, fru talman, att få svar på frågan: Är det med statsmakternas goda minne som detta sker eller är

det inte det? – Om svaret är nej betar sig också RSV mycket underligt, ja klandervärt, i sitt sätt att hantera ett så viktigt ärende som detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1982/83:97 om övervägandena att införa en produktionsfaktorsskatt

Anf. 28 Finansminister **KJELL-OLOF FELDT**:

Fru talman! Bo Lundgren har till mig ställt följande frågor:

1. Är det enligt finansministern förenligt med Sveriges ekonomiska läge att införa en allmän produktionsfaktorsskatt?

2. Är det över huvud taget rimligt att införa en ny skatteform som särskilt belastar investeringar?

3. Avser regeringen att låta remissbehandla ett eventuellt förslag om införande av produktionsfaktorsskatt innan det föreläggs riksdagen?

De klassiska produktionsfaktorerna är kapital (inkl. mark) och arbete. Socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter utgör skatt på produktionsfaktorn arbete, medan bolagsskatten kan ses som en produktionsfaktorsskatt på företagens egna kapital. Någon produktionsfaktorsskatt på företagens lånade kapital finns inte och inte heller någon allmän produktionsfaktorsskatt (proms).

Riksdagen fattade förra året beslut om en reformering av inkomstbeskattningen. Reformen innebär bl. a. att marginalsikten sänks kraftigt för huvuddelen av de heltidsarbetande inkomsttagarna. Genomförandet av reformen sker stegvis under en treårsperiod med början i år.

Ursprungligen överenskomts att skattereformen skulle finansieras genom en höjning av arbetsgivaravgifterna eller genom införande av proms. Det första steget finansierades genom en höjd arbetsgivaravgift. Med verkan fr. o. m. den 1 januari i år har således införts en allmän löneskatt på 2 % på lönesumman och egenföretagarnas inkomster. Regeringen kommer inte att föreslå en höjning av arbetsgivaravgifterna eller införande av proms för att finansiera det andra steget i skattereformen. Enligt regeringens förslag skall det andra steget i stället finansieras genom höjd skatt på energi. Detta förslag är ett led i regeringens strävan att begränsa kostnads- och prisstegringar 1984. Jag vill emellertid betona att det grundläggande argumentet för en proms – önskemålet om skattemässig likabehandling av alla produktionsfaktorer – kvarstår oförändrat. Som framgår av vad jag nyss sagt träffar promsen inte bara produktionsfaktorn arbete utan också det kapital som används i produktionen. Med tanke på sänkningen av reallönerna under senare år och de devalveringsvinster som tillfaller företagens ägare är det vidare högst rimligt att i ökad utsträckning låta produktionsfaktorn kapital finansiera det allmännas verksamhet. Mitt svar på Bo Lundgrens första fråga är därför att det är förenligt med Sveriges ekonomiska läge att införa en allmän produktionsfaktorsskatt.

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorsskatt*

Måndagen den
2 maj 1983

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorsskatt*

Jag går nu över till Bo Lundgrens andra fråga.

De lagstadgade socialavgifterna uppgår f. n. till drygt 35 % av lönesumman. Bolagsskatten utgår med en nominell skattesats på omkring 58 %. I praktiken betalar dock bolagen en väsentligt lägre andel av sin vinst i skatt. Den lägre effektiva skattesatsen beror främst på den gynnade behandlingen av företagens investeringar i realkapital. Som exempel kan nämnas att företagens lager får skrivas ned ända till 40 % av värdet. Vidare medför de generösa avskrivningsreglerna på inventarier att betydande skattekrediter kan skapas. Investeringar i byggnader och maskiner stimuleras dessutom genom extra avdrag vid inkomsttaxeringen och i mervärdesskattesystemet. Värdet av dessa extra investeringsstimulanser under år 1983 kan uppskattas till omkring 2 miljarder kronor.

Det finns således f. n. inte någon samordnad och neutral skattemässig behandling av löne- och kapitalinkomster. Investeringar i realkapital subventionernas på arbetskraftens bekostnad. Det finns därför, som jag nyss nämnt, skäl att ändra beskattningen av produktionsfaktorerna, så att det jämfört med i dag blir billigare att utnyttja arbetskraft. En allmän produktionsfaktorsskatt har denna effekt.

Ett alternativ till att införa en särskild proms är att reformera företagsbeskattningen och då i första hand använda de existerande skattebaserna och successivt förändra dessa i riktning mot en promsbas. Vad gäller bolagsskatten skulle det innebära en vidgning av basen – alltså mindre avdrag och reserveringsmöjligheter – samt en sänkning av den nominella skattesatsen. Ett steg i denna riktning aviserade jag också i kompletteringspropositionen. En annan positiv effekt av en sådan omläggning är att kapitalavkastningskravet i företagen kan sänkas, vilket medför att expansion och nyinvesteringar gynnas. Därmed är Bo Lundgrens andra fråga besvarad.

Vad gäller Bo Lundgrens sista fråga vill jag erinra om att frågan om att införa produktionsfaktorsskatter i skattesystemet har belysts av företagsskatteberedningen i dess slutbetänkande (SOU 1977:86 och 87) Beskattning av företag, och av bruttoskattekommittén i betänkanden (Ds B 1979:3) Bruttoskatter och (Ds B 1981:15) Allmän produktionsfaktorsskatt. Samtliga dessa betänkanden har remissbehandlats. Om överväganden inom finansdepartementet leder till att man bör införa en produktionsfaktorsskatt som är av den typ som föreslagits i nämnda betänkanden eller som bygger på annan känd teknik behövs inte någon ytterligare remissbehandling. Blir det däremot fråga om att införa nya skatteformer avser jag att låta remissbehandla ett sådant förslag, innan det föreläggs riksdagen.

Anf. 29 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret på mina frågor. Jag tackar också finansministern för att han nu medger att arbetsgivaravgifter och produktionsfaktorsbeskattning driver upp kostnaderna för näringslivet. Det medgivandet finns i kompletteringspropositionen och underströks såvitt jag kunde höra av det tal finansministern i går, på första maj, höll i Göteborg.

Det leder till att den tes som finansministern och den socialdemokratiska regeringen tidigare drivit – att höjda arbetsgivaravgifter och införande av proms skulle avräknas vid avtalsförhandlingar – kan sorteras bort ur debatten. Sådana åtgärder har alltså effekter på företagens och näringslivets kostnadsläge.

Regeringen har tagit konsekvenserna av detta och föreslår att proms inte skall införas och arbetsgivaravgifterna inte heller höjas för att finansiera det andra steget i den skatteomläggning som håller på att genomföras. Mot den bakgrunden tycker jag ändå att det är något förvånande att finansministern är så positiv till att införa en produktionsfaktorsskatt – finansministern betonar i svaret till mig att det grundläggande argumentet för en proms kvarstår oförändrat och säger att det är förenligt med Sveriges ekonomiska läge att införa en allmän produktionsfaktorsskatt. Jag skulle då kunna ställa en kompletterande fråga: Är det aktuellt, eller överväger finansdepartementet att framlägga förslag om produktionsfaktorsbeskattning 1985?

LO-tidningen kommenterade förra veckan på följande sätt regeringens beslut att inte höja arbetsgivaravgifterna: "Dessutom skapas utrymme för 10 000 nya jobb genom att arbetsgivaravgiften inte höjs som planerats."

Om exempelvis det tredje steget i skatteomläggningen skulle finansieras genom att man inte höjer energiskatten utan i stället inför produktionsfaktorsskatt eller höjer arbetsgivaravgiften och någon avräkning – som vi nu har konstaterat – inte sker, åtminstone inte till större delen, innebär det ett sämre sysselsättningsläge. Det hade väl mot den bakgrunden varit rimligare att snarare helt och hållet avvisa tanken på proms och på höjda arbetsgivaravgifter!

Man kan fråga sig hur många tusen arbetstillfällen den socialdemokratiska politiken 1973–1976 kostade – det var från 1973 års skatteomläggning och framåt som man mera allmänt började använda arbetsgivaravgifterna för att finansiera s. k. skatteomläggningar. Socialdemokraterna drev samma politik i oppositionsställning åren 1976–1982. Man sade nej till sänkta arbetsgivaravgifter och föreslog själv höjda arbetsgivaravgifter, och hela tiden fanns kravet på en produktionsfaktorsskatt i bakgrunden.

Redan tidigare har, som jag anförde i min interpellation, tveksamhet funnits om möjligheterna att införa proms och om vilka verkningar det skulle få för näringslivet och därigenom för de enskilda människorna. Bruttoskattekommittén skrev i ett delbetänkande följande:

"I vår analys har vi utgått ifrån att en snabb och fullständig övervältring bakåt av produktionsfaktorsskatterna sker t. ex. genom att de beaktas i avtalsrörelsen. Vi gör detta antagande trots att vi är medvetna om att det är omstritt, eftersom biverkningarna i annat fall av en produktionsfaktorsskatt ter sig mycket ogynnsamma; man skulle få en prishöjande skatt utan gränskorrigerering."

Vi är nu tydligen överens om att det inte blir någon avräkning. Kostnaderna skulle drivas upp. Kvar står alltså att en proms skulle bli vad bruttoskattekommittén kallar en prishöjande skatt utan gränskorrigerering.

Det här anfördes också i remissbehandlingen av företagsskatteberedning-

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorsskatt*

Måndagen den
2 maj 1983

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorsskatt*

ens slutbetänkande under tidsperioden 1977–1978. Då skrev en hel del remissinstanser mycket negativt om tankarna på en produktionsfaktorsskatt. Det finns många remissinstanser att välja bland, men låt mig citera Kooperativa förbundet, som ju kanske kan anses ha något slags neutral ställning när det gäller att avge yttranden över kontroversiella skatteförslag. KF sade bl. a.:

”De negativa verkningarna på bl. a. konkurrensförhållandet gentemot utlandet och på investeringsbenägenheten i näringslivet, som kan befaras uppkomma vid utökad brutto- eller produktionsfaktorbeskattning, väger betydligt tyngre än de eventuella positiva fördelningseffekter som kan förväntas.” – Det var alltså KF:s synpunkt då.

Detta var någonting som socialdemokraterna i företagsskatteberedningen själva var medvetna om – det fanns vissa förutsättningar som skulle vara uppfyllda för att man skulle kunna tänkas införa en produktionsfaktorsbeskattning. Man sade i sin reservation:

”Vår avsikt med den föreslagna produktionsfaktorsskatten är att den skall sättas in i ett mera normalt konjunkturläge än det vi upplever i dag. Vi utgår ifrån att den situation vi upplever i dag är övergående och att vi i början av 1980-talet – kanske redan tidigare – kommer att ha återgått till mera normala ekonomiska förhållanden.”

Jag tror, fru talman, inte att finansministern är beredd att ge de socialdemokratiska reservanternas rätt i bedömningen att vi i början av 1980-talet har återgått till mera normala ekonomiska förhållanden. Snarare har vi en ännu besvärligare situation nu än vid den tidpunkt då reservanternas, bland vilka fanns bl. a. nuvarande kommunikationsministern och även Carl Johan Åberg, skrev detta. Alltså finns det inte, enligt reservanternas, några förutsättningar för att införa produktionsfaktorsskatt.

Proms, som har diskuterats, är i huvudsak en arbetsgivaravgift men skall också ha ett underlag som innebär att kapitalersättningen beskattas. Det är den mindre delen av promsen. Ett motiv för proms, som finansministern hänvisar till i sitt svar till mig, är att man genom en sådan skattebas skulle skapa en större rättvisa i beskattningen mellan arbete och kapital.

Det kan dock verkligen diskuteras om kapitalersättningen beskattas på ett förmånligt sätt, om vi ser till aktiebolagen och deras eget kapital. Först betalar bolaget skatt. Aktieägaren, i detta sammanhang kapitalplaceraren, betalar sedan inkomstskatt på sin utdelning. Dessutom kommer en särskild utdelningsskatt att tas ut, åtminstone år 1984 med preliminär betalning 1983. Det är knappast en förmånlig behandling.

I de mindre aktiebolagen, i första hand fåmansföretagen, tas oftast vinsten ut som lön. Därmed beläggs denna lön med arbetsgivaravgift. I övriga företagsformer belastas nettovinsten med egenavgift. Däremot beskattas inte det lånade kapitalet direkt, utan mer indirekt genom att räntorna så småningom beskattas hos dem som får dessa, dvs. långgivaren. Efter flera led – det kan ju vara institutioner som är långgivare – kommer så småningom räntorna att beskattas. Beskattningen leder, sammantaget med räntans

storlek och inflationen, sannolikt till att långgivaren inte ens får kompensation för inflationen.

Det är just här som det stora krånglet, som man talar om när det gäller produktionsfaktorsbeskattning, skulle uppkomma. Det handlar alltså om att försöka lägga proms på ränteutgifter. Proms också på villaägarnas schablonintäkter var ju även det ett sätt att tekniskt lösa problemet enligt bruttoskattekommittén.

Allt detta skapar således mycket krångel. Det uppkommer naturligtvis också en situation med högre avkastningskrav. Ökar räntekostnaderna, vilket uppenbarligen blir fallet, uppstår krav på högre avkastning. Det leder också till lägre investeringsverksamhet, åtminstone på kort sikt.

De utredningar som har företagits tyder på att det på litet längre sikt blir fråga om en övervärling på löntagarna i en ekonomi som Sveriges. Först får vi effekten dåliga förutsättningar för nyinvesteringar och därefter en övervärling på löntagarna, dvs. löntagarna får betala även den delen av produktionsfaktorsbeskattningen. Ett införande av proms skapar alltså nya problem men löser inte gamla.

Det alternativ som Kjell-Olof Feldt talar om i sitt svar till mig och som dessutom antyds i kompletteringspropositionen, nämligen lägre bolagsskatt och mindre reserveringsmöjligheter, kan kommenteras på följande sätt: Det är bra med en lägre bolagsskatt, bl. a. därför att, som anförs i kompletteringspropositionen, avkastningskravet minskas. Det kan öka intresset för investeringar. Därmed minskar i och för sig också till en del behovet av reserveringsmöjligheter. Det blir naturligtvis allra mest fallet med en avskaffad bolagsskatt genom att bolagen då får fria möjligheter att disponera sina medel. Men för de mindre företag som inte drivs i aktiebolagsform innebär naturligtvis detta förslag en mycket stor nackdel. Såvitt jag förstår försämras deras möjligheter till konsolidering och reserveringar. Av den anledningen är denna lösning knappast rimlig.

Fru talman! Vad gäller övervägandena om att införa proms tycker jag att finansministern bör ta lärdom av Frankrike. Frankrike diskuteras ju i andra sammanhang i den ekonomiska politiken som ett exempel på vad man inte skall göra. Men i ett avseende tycker jag att man har gjort rätt. Man har nämligen haft en skatt som skulle kunna liknas vid en form av produktionsfaktorsskatt. Efter en tid sänktes emellertid skattesatsen och i år har, såvitt jag förstår, denna skatt helt avskaffats. Den har nämligen visat sig vara negativ för nyinvesteringar och därmed för sysselsättningen.

Anf. 30 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Bo Lundgren försökte göra den tolkningen av interpellationssvaret att jag skulle ha etablerat något slags teoretisk ståndpunkt beträffande olika produktionsfaktorsskatters effekt på löneutvecklingen och nu, både i vad gäller det teoretiska läget och det faktiska utfallet, skulle ha konstaterat att en avräkning av stigande eller höjda produktionsfaktorsskatter vid löneförhandlingar aldrig sker och aldrig har skett. Det är definitivt fel.

Skälet till att vi för 1984 föreslår riksdagen att välja en annan finansiering

Måndagen den
2 maj 1983

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorsskatt*

av skattereformen än höjda produktionsfaktorsskatter är följande: Vi har ställt upp som mål för den ekonomiska politiken att år 1984 begränsa prisstegringarna till 4 % och naturligtvis också i motsvarande mån begränsa kostnadsökningen i näringslivet och den offentliga sektorn. Vår bedömning är att utrymmet för lönehöjningar blir så begränsat att de avtalsmässiga löneökningarna efter avräkning för höjd arbetsgivaravgift eller proms, som också utgår på lönerna, knappast blir möjliga, i varje fall inte i den utsträckning som krävs för att de lägre avlönade skall få kompensation för skattereformens fördelningspolitiska verkningar.

Som bekant innebär skattereformen att de högre avlönade får en väsentlig ökning av sina disponibla inkomster, medan förbättringen för de lägre avlönade är avsevärt mindre, i vissa fall knappast märkbar. Det gör det nödvändigt, som vi bedömer det och som även riksdagen uttalade i samband med skattebeslutet i fjol, att lönevägen åstadkomma en korrigerings. Det betyder alltså att det måste finnas ett visst utrymme för avtalsenliga lönehöjningar. Men för att både kunna hålla nere kostnadsstegringarna så lågt som vi vill och skapa utrymme för avtalsenliga lönehöjningar, så kan vi inte införa en kostnadshöjande skatt som skall avräknas vid löneförhandlingar. Jag hoppas att jag därmed har klargjort vår uppfattning i den frågan.

Låt mig vidare konstatera att den nuvarande beskattningen av produktionsfaktorn enligt vår uppfattning har fått ogynnsamma verkningar på den långsiktiga strukturutvecklingen i vad gäller valet av insatser och produktionsfaktorerna kapital och arbete. Det gör att vi tror att en reformering bör ske. Men det syfte vi vill uppnå är att denna omläggning totalt sett skall vara gynnsam för effektivitet, produktivitet och utbyggnad av näringslivet. I varje fall jag tycker att den nuvarande företagsbeskattningen inte är riktigt förnuftig. Den faktiska beskattningen på kapitalet är låg, medan den nominella skattesatsen är hög, vilket otvivelaktigt påverkar de marginella investeringskalkylerna och håller tillbaka investeringsverksamheten. I vilket fall som helst kan man ha den hypotesen.

Detta gör att det bör ske något slag av reformering av företagsbeskattningen. Det steg vi nu har tagit gäller för år 1984. Hur vi skall gå vidare därefter fortsätter vi att fundera på. Jag har i mitt interpellationssvar klargjort hur vi formellt skall hantera den frågan, om funderingarna leder till att vi väljer nya vägar än dem som hittills har utretts och diskuterats.

Slutligen, fru talman: Om de socialdemokratiska reservanterna i utredningen om produktionsfaktorsskatten utgick från att Sverige skulle återgå till mer normala ekonomiska förhållanden i början av 1980-talet, kan det möjligen ha berott på att de faktiskt inte räknade med att det skulle bli sex år av borgerliga regeringar och svår vanvård av den svenska ekonomin.

Anf. 31 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Man skulle ju också kunna tolka det så, Kjell-Olof Feldt, att de socialdemokratiska reservanterna i företagsskatteberedningen trodde att man skulle kunna få en bättre utveckling än det faktiskt blev med en borgerlig

*Om övervägan-
dena att införa
en produktions-
faktorskatt*

regering. De problem som fanns i omgivningen och de problem som vi fick ärva genom det höga kostnadsläget efter 1975 och 1976 års avtal skapade stora svårigheter. Sedan är det fullt klart att man skulle ha kunnat hålla exempelvis utgiftspolitikerna i betydligt stramare tyglar för att uppnå en bättre statsfinansiell situation. Men det ändrar ändå inte läget. Man ville ha en normal situation för att kunna införa produktionsfaktorsbeskattning, och den normala situationen har vi ju inte i dag. Dessutom kan vi konstatera att budgetunderskottet i och med socialdemokraternas övertagande av regeringsmakten ökade kraftigt, så att situationen har försämrats ytterligare.

Låt mig dock hålla med Kjell-Olof Feldt på ett par punkter. Det är alldeles riktigt att företagsbeskattningen har en hel del brister. Det är rimligt att försöka minska bolagsskatten. Såvitt jag kan bedöma bör finansministern i dessa strävanden kunna få mitt partis stöd – jag antar det i alla fall. Det är ju ett krav som vi har haft länge, att försöka minska bolagsbeskattningen och därmed minska effekterna av dubbelbeskattningen.

Vad jag tog upp som ett problem i det sammanhanget var att även om man exempelvis vid ett fullständigt avskaffande av bolagsskatten inte skulle behöva några regler för konsolidering och reservering inom aktiebolag, så kvarstår detta behov fortfarande för de företag som drivs i andra former. Det går alltså inte att göra sådana generella förändringar som nu aviseras i kompletteringspropositionen utan att ta hänsyn till hela beståndet av företag i det svenska näringslivet.

Men att vi bör försöka få ett företagsskattesystem som gynnar effektivitet, produktion och utbyggnad av näringslivet tror jag vi kan vara överens om.

Låt mig sedan komma tillbaka till frågan om avräkning av arbetsgivaravgifter och avräkning av proms, vilken som sagt till större delen kan jämföras med en arbetsgivaravgift. Det är litet grand förvirrande att höra finansministerns argumentation. I kompletteringspropositionen står det faktiskt på s. 6 följande:

”Trots återhållsamma löneavtal blir emellertid de totala lönekostnadsökningarna i år betydande. Detta är en följd av att en rad kostnadsuppdrivande faktorer lagras ovanpå löneavtalen i form av ett betydande 'överhäng' som är en konsekvens av prisklausuler och förtjänstutvecklingsgarantier i tidigare löneavtal, en beräknad löneglidning 1983 samt höjda arbetsgivaravgifter, främst för att finansiera det första steget i inkomstskattereformen.”

I kompletteringspropositionen sägs det alltså klart och tydligt att dessa höjda arbetsgivaravgifter läggs ovanpå löneavtalen och ökar kostnaderna. De empiriska studier som har gjorts av vad som inträffade vid höjningarna av arbetsgivaravgifterna under början av 1970-talet, när man framför allt använde dem som ett led i skatteomläggningar, tyder på att man har fått en viss avräkning, men att den har uppgått till i storleksordningen 30 %. Dessa studier har såvitt jag förstår inte tillbakavisats av någon annan, utan man får anse att så är det.

Att risk fanns för någonting motsvarande är också ganska klart. När man första gången använde arbetsgivaravgifter för att finansiera en skatteomlägg-

*Om beskattningen
av villaboendet*

ning, nämligen skatteomläggningen 1973, tvingades ju socialdemokraterna, på grund av det dåvarande läget i riksdagen, att gå ihop med vänsterpartiet kommunisterna och höja arbetsgivaravgifterna i stället för att höja momsen, vilket ursprungligen var tanken. Då sade den socialdemokratiska majoriteten av ledamöterna i skatteutskottet följande: "Utskottet är emellertid medvetet om att en höjning av avgiften av den storlek som nu erfordras kan få ogynnsamma verkningar för såväl exportindustrin och handelsbalansen som sysselsättningen och investeringsviljan." Men, sade man sedan, mot bakgrund av att industriinvesteringarna ökat avsevärt, "inte minst till följd av de senaste årens stimulansåtgärder", kunde man tänka sig att höja arbetsgivaravgiften.

Det var i ett helt annat ekonomiskt läge än vad vi f. n. har. Men då trodde man alldeles uppenbart inte på någon avräkning. Hade man fått en fullständig avräkning, hade de ogynnsamma verkningarna för exportindustri och handelsbalans som man talade om ju icke uppträtt.

Empiriska studier och uttalanden av socialdemokraterna i skatteutskottet klargör att man inte tror på någon avräkning.

Det vi moderater har sagt, och som jag uppfattar att finansministern indirekt har medgivit, är att när man inte ens då, i en situation där man hade större och bättre möjligheter till reallöncökningar, kunde få en avräkning till stånd, finns det än mindre möjligheter nu.

Nu har vi ett läge då det faktiskt är svårt att hålla reallönerna uppe – de har tvärtom sänkts. Då måste svårigheten absolut finnas. Och det var just vad Kjell-Olof Feldt sade i repliken till mig – man tror inte att det kan bli någon avräkning. Därför vågar man inte höja arbetsgivaravgifterna för att finansiera steg 2 i inkomstskattereformen. Läs igenom anförandet! Det var precis det svar som jag fick.

Man kan alltså inte i nuvarande läge få någon avräkning. Då är min fråga till Kjell-Olof Feldt: Vad händer 1985, om man skulle tänka sig att höja arbetsgivaravgifterna? Eller kan ni kanske redan nu säga att det inte blir någon sådan höjning eller någon proms, därför att ni faktiskt inte får någon avräkning och därför inte kan acceptera att industrins kostnadsläge höjs?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1982/83:99 om beskattningen av villaboendet

Anf. 32 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Nils G. Åsling har med anledning av en påstådd uppfattning från bostadsministrerns sida om att villaboendet är orättvist gynnat av gällande skatteregler ställt följande frågor till mig.

1. Avser regeringen att förelägga riksdagen förslag som förändrar beskattningen av villaboendet?

2. Om så är fallet, vilka skäl talar för att den villabeskattning som en i stort sett enig riksdag beslöt om 1980 inte är lämpligt avvägd också i dag?

Mitt svar på den första frågan är att det inte finns några aktuella planer på att förelägga riksdagen förslag beträffande villabeskattningen. Jag vill emellertid inte lova att så inte kommer att ske någon gång i framtiden. Regeringen måste förbehålla sig framtida handlingsfrihet på skatteområdet liksom på andra områden.

Fråga två erfordrar med hänsyn till vad jag nyss har sagt inte något särskilt svar.

Anf. 33 NILS ÅSLING (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation.

När interpellationen ställdes i mars fanns det här i landet en betydande tveksamhet beträffande hur regeringen såg på en småhusavgift, som enligt bostadsministern var tänkbar. Nu talar finansministern i sitt svar om en "påstådd uppfattning". Svenska folket bibringades nog den uppfattningen att man i bostadsdepartementet i varje fall övervägde en avgift av denna karaktär – därav interpellationen. Jag har med mina frågor försökt bringa klarhet i de många turer och den förvirrade debatt som följde efter den tidningsintervju där bostadsministern gjorde dessa antydningar.

Jag skulle också vilja påpeka att borgarrådet Mats Hulth liksom socialdemokratiska motionärer i denna kammare har krävt införandet av en småhusavgift, eller en extra småhusskatt, som väl är den mest adekvata benämningen. Det behövs alltså klara besked. Jag är inte helt säker på att landets småhusägare betraktar det svar som finansministern här har lämnat som ett klart besked.

Får jag, fru talman, erinra om att den nu gällande beskattningen av en- och tvåfamiljsvillor beslöts av riksdagen under stor enighet hösten 1980. Då beaktade man effekten av de nya taxeringsvärdena genom att höja det extra avdraget till 1 500 kr. och sänka garantibeloppet till 1,5 % av taxeringsvärdet. Genom dessa åtgärder minskades effekten av höjda taxeringsvärden väsentligt, vilket de flesta villaboende har kunnat notera vid de därefter följande taxeringarna.

Av den debatt som jag inledningsvis berörde har man fått intrycket att den nya regeringen har eller har haft planer på att ändra det system som riksdagen var överens om 1980. Det har i debatten talats om en särskild småhusavgift på 0,5 % på taxeringsvärdet oavsett fastighetens belåning. Skälet till den nya avgiften har uppgetts vara att många småhusägare kommit att bo för billigt i förhållande till hyresgäster i nybebyggelse. Det har också sagts att avgiften skall hjälpa till att betala eftersatt underhåll i hyreshusområden.

Bland småhus- och villaägare har dessa tongångar självfallet mötts med vad som närmast kan karakteriseras som bestörtning. Avgiften uppfattas som ett slags kollektivt straff, som drabbar utan urskillning. Det måste uppfattas också som ett hån, om den nu skulle genomföras, för den som bott i årtionden i sitt hus, amorterat lånen och skött underhållet oklanderligt att få

höra att vederbörande just på grund av sin skötsamhet kommit att bo för billigt och därför måste beläggas med en straffskatt. Den som genom eget arbete hållit sin fastighet i stånd genom att sätta till semestrar och helger kan inte heller bli speciellt munter av att höra att han nu skall betala en extra avgift på sitt hus för att samhället skall få pengar att satsa på eftersatt underhåll i andra bostadsbestånd.

Den diskuterade småhusavgiften skulle självfallet slå hårt även mot unga familjer som köpt ett äldre hus och nu sitter med stora skulder. De bor sannerligen inte billigt, och en extra avgift på 0,5 % på dagens taxeringsvärde kan slå sönder de kalkyler de baserat sitt boende på. Det kan inte vara rimligt att på detta sätt plötsligt utan föregående varning i grunden ändra människors levnadsvillkor i negativ riktning.

Om jag sedan får uppehålla mig vid det svar som finansministern har gett mig här i dag, antyder det väl ändå att tanken på en småhusavgift inte är regeringskansliet främmande. Den är inte aktuell i dag, men finansministern anger att han vill behålla sin handlingsfrihet, vilket jag självfallet unnar honom. Men det hade naturligtvis, med tanke på den bakomliggande förvirrade debatten, varit välgörande om finansministern här i dag hade kunnat vara mera konkret och i princip ta ställning till denna typ av extraskatt. Om en sådan alltjämt övervägs i finansdepartementet vore det välgörande om finansministern kunde ta upp en diskussion om det principiellt berättigade.

Vad som också har bidragit till denna förvirring från regeringens sida är att bostadsministern här i kammaren i ett svar har sagt, under hänvisning till bostadskommitténs arbete, att trots kommitténs arbete är temporära åtgärder av denna karaktär möjliga och tänkbara och kanske också motiverade. Detta ledde på en gång tankarna till att det i regeringskansliet trots allt finns planer på en småhusskatt. Man får alltså en bestämd känsla, trots finansministerns kortfattade och kärnfulla svar, av att svenska folket får vara berett på att en ny skatt av den typ som småhusavgiften skulle utgöra övervägs och kanske kommer, inte nu men i framtiden.

Anf. 34 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! I valrörelsen 1979 lämnade alla riksdagspartier utom vänsterpartiet kommunisterna s. k. fribrev till villaägarna. Alla lovade att följderna av 1981 års fastighetstaxering för villabeskattning inte skulle bli alltför stora.

I stort sett kan man nog säga att löftet i fribreven i detta avseende uppfylldes genom den ändrade villabeskattningen, som Nils Åsling tidigare här har redogjort för, även om det s. k. garantibeloppet kanske hade bort beräknas med 1 % av taxeringsvärdet i stället för 1,5 %, som beslutet nu blev.

I vissa av fribreven lovade man också att bibehålla rätten till ränteavdrag i full utsträckning. Det underströks också i den proposition om ändrad reavinstbeskattning av fastigheter som den dåvarande trepartiregeringen

lade fram. Så blev det nu inte, utan i år träder första steget av avdragsbegränsningen i kraft.

Avdragsbegränsningen leder till ökade kostnader för många villaägare jämfört med förhållandena för hyresgästerna. Genom det urholkade inflationsskyddet kommer dessutom fler att drabbas av avdragsbegränsningen än vad som ursprungligen sades. Den leder vidare till prisfall på villor med kapitalförluster som följd för ganska många villaägare. Efter det att regeringen i höstas genomfört en hyreshusavgift föreföll det som om man övervägde att också införa en småhusavgift, som ytterligare skulle belasta villaägarna. Samtidigt har uppvärmningskostnaderna stigit. Visserligen har det på sistone skett en del oljeprissänkningar, men effekterna av dem skall motverkas genom en höjd energibesättning enligt förslaget i kompletteringspropositionen. Dessutom har kommunala taxor och avgifter höjts.

Det är rätt naturligt att många villaägare känner oro för sin egen situation. De har nämligen inte så stor handlingsfrihet som finansministern vill bevilja sig själv. En småhusavgift kommer sannolikt att slå hårdast mot dem som redan i dag har drabbats mest av avdragsbegränsningen, av prisfallet på småhus och av olika kostnadsökningar. Det gäller framför allt villaägare i storstadsområdet.

Mot den här bakgrunden vore det enligt min mening rimligt att finansministern lämnade ett mera klagande svar i debatten i dag när det gäller frågan om när det kan bli aktuellt att lägga fram förslag om en skärpt villabesättning. Som jag sade kan inte villägarna bevilja sig den handlingsfrihet som regeringen vill bevilja sig själv. Kommer det att finnas garantier för att under 1983, 1984 eller 1985 någon ytterligare småhusskatt inte kommer att införas?

Anf. 35 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag skall vända mig till Nils Åsling och klargöra en sak.

Om det i framtiden framläggs något förslag om en ny skatt för villafastigheter, är det i så fall ett resultat av överväganden som kan komma att göras i den nyligen tillkallade bostadskommittén. Något sådant förslag kommer icke att framläggas från finansdepartementets sida.

Bakgrunden till att bostadskommittén kan komma att göra sådana överväganden är, att efter det att de nuvarande förhållandena när det gäller skatter för villor har fastställts av riksdagen har andra beslut fattats, som påverkat kostnaderna för andra boendeformer. Jag tänker då i första hand på de beslut som riksdagen har fattat om att minska räntesubventionen under åren 1983–1985. Enligt direktiven till bostadskommittén har denna i uppdrag att undersöka huruvida dessa ändringar kan ha rubbat kostnadsneutraliteten mellan de olika upplåtelseformerna. Det är mot den bakgrunden som kommittén har möjlighet att beröra också beskattningen av bostäder, däribland villafastigheter.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

*Om beskattningen
av villaboendet*

Måndagen den
2 maj 1983

*Om beskattningen
av villaboendet*

Anf. 36 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för den kompletterande informationen. Det var i och för sig intressant att höra att det inte blir fråga om några temporära insatser förrän bostadskommittén – om jag förstod finansministern rätt – har avgett sitt betänkande, som på sedvanligt sätt skall remissbehandlas. Den information som kammaren får i dag är alltså en annan än den som bostadsministern tidigare har lämnat kammaren. Det bidrar inte till klarheten – regeringen fortsätter med sina dubbla budskap – men jag uppfattar finansministerns besked som det definitiva, och det tackar jag för.

Med tanke på den debatt vi har haft i landet om en extra småhusavgift – som det tidigare förekommit överväganden om inom regeringen, men som numera tydligen är avskriven – vill jag gärna tillägga att det hade varit välgörande om finansministern velat gå in på frågan om en värdering av den typen av extra beskattning, innan han på det sätt som skett hänvisade till att det är en fråga för bostadskommittén.

Anf. 37 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Som Nils Åsling sade i sin replik hade det varit bra om man från regeringens sida varit samstämmig och inte gått ut och talat om småhusavgifter och ändrad beskattning, innan man vet om det är aktuellt eller inte med sådana åtgärder. Uttalanden från bostadsministern har varit mycket klara när det gäller att detta är någonting som kan vara aktuellt mycket snart. Nu säger finansministern att man skall låta bostadskommittén se om det har uppkommit någon form av bristande neutralitet mellan olika boendeformer och att man, om så är fallet, skall göra något åt det. Låt mig då säga att ett sätt att klara problemet skulle vara att avskaffa den hyreshusavgift som införts och som naturligtvis innebär ökade kostnader för hyreshusbeståndet. Då skulle man ha mindre anledning att ens diskutera småhusavgiften. Men vi får antagligen nöja oss med detta besked från finansministern, att det inte är aktuellt med några åtgärder 1984 men att det tydligen finns möjlighet för regeringen att redan 1985 komma med något förslag till förändrad villabeskattning, om jag förstått svaret rätt.

Anf. 38 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill betona att det jag avsåg var införandet av någon ny beskattning av villor eller andra fastigheter och att det är den frågan som har hänskjutits till bostadspolitiska kommittén. När det gäller frågan om ändring av villabeskattningen vill jag förbehålla mig samma handlingsfrihet som regeringen måste ha när det gäller beskattningen i stort.

Slutligen vill jag säga till Nils Åsling att om det vore så att vi var färdiga från regeringens sida med en utvärdering av hur skattebelastning och kostnadsutveckling ter sig för olika boendeformer, hade detta uppdrag inte behövt lämnas till bostadskommittén.

Anf. 39 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag tackar också för den kompletteringen, men noterar att finansministern förbehåller sig handlingsfrihet och att villaägarna faktiskt får leva i osäkerhet beträffande hur regeringen i fortsättningen tänker hantera småhusägarna.

Anf. 40 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det var tydligen en missuppfattning från vår sida när vi trodde att villaägarna kunde känna sig lugna under innevarande år och 1984. Den särskilda avgift, småhusavgiften, som har diskuterats skulle enligt bostadsministrernas tankar kunna utformas på ett sätt som anknyter till den nuvarande villabeskattningen. Finansministern säger nu att småhusavgiften, dvs. någon ny beskattning, inte är aktuell förrän tidigast 1985, som väl rent praktiskt är den tidigaste möjliga tidpunkten för införandet av ett nytt beskattningselement, men att han däremot vill ha handlingsfrihet när det gäller villabeskattningen. Men en småhusavgift kan ju mycket enkelt utformas på det sättet att man bara ändrar skattesatsen med 0,5 % – om det är det beloppet som är aktuellt – för de olika skikten i villabeskattningen. Då har man inte infört någon ny beskattningsform men lika fullt infört småhusavgiften och ökat villabeskattningen.

Det vore bra om finansministern ville förklara sig litet närmare på den punkten. Överväger man alltså att smygvägen införa nya skatteformer genom att höja villabeskattningen på ett eller annat sätt?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1982/83:100 om beräkningen av det s. k. basunderlaget för forsknings- och utvecklingsavdrag

Anf. 41 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag är beredd att föreslå en ändring av bestämmelserna om beräkning av underlaget för särskilt forskningsavdrag enligt lagen om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

Bakgrunden till Karin Ahrlands fråga är de ändrade regler för särskilt forskningsavdrag som riksdagen beslutade om år 1981 på förslag av den senaste borgerliga regeringen. Liksom tidigare består det särskilda forskningsavdraget av ett basavdrag och ett ökningsavdrag. I basunderlaget ingår både interna och externa kostnader. Företagets interna kostnader i form av löner till personal vars arbete till minst 25 % avser forskning och utveckling skall räknas upp med kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete som utförs utanför företaget. Från detta belopp skall sedan dras erhållna bidrag och vissa intäkter. Till skillnad från tidigare regler framgår det nu uttryckligen att basunderlaget skall påverkas inte endast av intäkter på grund av överlåtelse av t. ex. patenträtt utan även av licensintäkter. I propositionen

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

*Om beräkningen
av det s. k. bas-
underlaget för
forsknings- och ut-
vecklingsavdrag*

Måndagen den
2 maj 1983

*Om beräkningen
av det s. k. bas-
underlaget för
forsknings- och ut-
vecklingsavdrag*

om de ändrade reglerna angavs att förslaget i detta hänseende torde innebära endast ett förtydligande av tidigare gällande regler. Några avgöranden av kammarrätten tyder emellertid på att tillägget i själva verket medfört en materiell ändring. I fråga om företag som uppstår licensintäkter skulle detta innebära att underlaget för forskningsavdrag minskas i förhållande till äldre regler. Enligt Karin Ahrland är en sådan ändring olycklig.

För egen del vill jag erinra om att jag i årets finansplan anfört att vissa undersökningar pekar mot att förekomsten av ett forskningsavdrag i skattesystemet påverkar företagens forskning och utveckling i endast ringa utsträckning och att forskningsavdraget därför bör utvärderas. En sådan utvärdering pågår f. n. inom regeringskansliet. Om den leder till att vi bör ha kvar ett system med forskningsavdrag i någon form anser jag att bestämmelserna om beräkning av underlaget för forskningsavdrag bör ses över.

Anf. 42 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Låt mig gärna inledningsvis erkänna att jag hade hoppats att svaret skulle vara enbart positivt. Nu var det både positivt och negativt. Man skulle, herr talman, kunna säga att det var så splittrat att det påminde mig en del om gårdagens förstamajtal. Av reportagen att döma förekom det mycket olika och motstridande uppfattningar från socialdemokratiska talare i går. Försvarsministern talade för JAS – det socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande emot. LO:s ordförande predikade LO:s löntagarfonder och ville inte diskutera med någon annan; det socialdemokratiska partiets ordförande ville fortfarande diskutera. Men i Göteborg tycks Kjell-Olof Feldt ha talat sanning om de problem som hör samman med budgetunderskott och dålig bytesbalans. Jag tycker det var bra att finansministern inte hycklade utan försökte förklara för sina partikamrater vad de aldrig ville lyssna till eller tro på när vi talade om det i valrörelsen, nämligen om vikten av att minska budgetunderskottet och rätta till bytesbalansen. Det senare kan vi som bekant göra bl. a. genom att sälja svenska varor utomlands. De blir billigare genom devalveringen – det är riktigt. Men en vara blir inte såld bara därför att den är billig – den måste faktiskt vara bra också. Högt tekniskt kunnande och forskning krävs för det, och därmed kommer jag direkt till interpellationsfrågan.

Herr talman! Häromdagen satt jag i en utfrågning med riksdagsmän från de fyra demokratiska partierna. När vi fick frågan var vi inte ville spara och kanske kunde tänka oss ytterligare pengar var vi rörande eniga – socialdemokrater, folkpartister, moderater och centerpartister. Alla talade vi med utsträckta händer om forskning, och observera: Det var inte ett auditorium av forskare som vi talade till. Alla vet alltså att det är av stor betydelse för Sverige att vi har en tekniskt väl utvecklad industri. Då måste vi också ta konsekvenserna och uppmuntra forskningen. Det kan ske på många sätt – ett är genom forsknings- och utvecklingsavdrag.

I motsats till Kjell-Olof Feldt har jag den uppfattningen att forskningsavdragen har stor betydelse för hur mycket ett företag vill satsa på forskning.

och jag vill gärna tillägga att det är bra om forskning också bedrivs i företagen och inte bara vid universitet och högskolor. Jag hoppas alltså och tror att den utvärdering som finansministern talar om kommer att medföra att han vill behålla forsknings- och utvecklingsavdragen. Jag har uppfattat sista mening-
en i svaret så att Kjell-Olof Feldt och jag är ense om att ifall avdragen skall vara kvar, bör lagtexten rättas till så att licensintäkter inte likställs med rena försäljningsintäkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1982/83:109 om vissa skatteomläggningar

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bo Lundgren har ställt följande frågor till mig:

1. Kommer regeringen att fullfölja de beslutade sänkningarna av marginalskatten?
2. Är regeringen beredd vidta några åtgärder för att motverka de stora skattechöjningar som 1984 blir följderna av inkomstskattereformen?
3. Kommer regeringen att föreslå en höjd beskattning av arbetskraft även 1984?

Mitt svar på de två första frågorna är att inkomstskattereformen ligger fast under förutsättning att dess finansiering, såsom riksdagen beslutat, kan ske på ett ansvarsfullt sätt. Som framgår av kompletteringspropositionen är svaret på den tredje frågan nej.

Anf. 44 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret även på min andra interpellation denna gång rörande framför allt inkomstskattereformen.

Även om svaret var långt ifrån vad som kan kallas utförligt var det intressant, därför att indirekt – möjligen oavsiktligt – medger finansministern att skatteomläggningen leder till stora skattechöjningar för 1984. Regeringen vill inte heller motverka dessa skattechöjningar.

Innan jag går in på det, konstaterar jag att under förutsättning att finansieringen sker på ett – som regeringen betecknar det – ansvarsfullt sätt, avser man att fullfölja skattereformen. Det har förekommit en del hotfulla uttalanden från regeringen närstående organisationer. De har krävt förändringar av skatteskalbeslutet. Kan jag alltså på den punkten tolka finansministern så att det är finansieringen och inget annat som kan påverka skatteskalans utformning för år 1984? Jag skulle gärna vilja ha ett svar på det. Men regeringen fullföljer i övrigt den socialistiska skattepolitik som 1983 leder till stora skattechöjningar.

I en interpellationsdebatt som jag hade med finansministern i början av november i fjol sade han att de beräkningar som jag då redovisade och som

Måndagen den
2 maj 1983

*Om vissa skatte-
omläggningar*

innebar att skattehöjningarna för 1983 skulle bli uppemot 15 miljarder kronor var gripna ur luften. Jag har nu åter gjort en bedömning av vilka skattehöjningar som blir följden av regeringens skattepolitik i år och för tiden fram till 1985. Jag har tagit hänsyn till de beslut som nu är kända. Vi har i tidigare debatter i dag konstaterat att osäkerheten är ganska stor beträffande vad som kan hända 1984 och 1985 när det gäller produktionsfaktorsbeskattningen, villabeskattningen och annat. De beräkningar jag gjort bygger på riksrevisionsverkets inkomstberäkningar så som de har redovisats i kompletteringspropositionen. Jag har också tagit hänsyn till de korrigeringar av dessa beräkningar som finansdepartementet har gjort. Jag har naturligtvis också beaktat den dämpade inflationstakt som har blivit följden av inte minst de oljeprissänkningar som vi har upplevt.

Jag har då funnit att skatterna stiger 1983 med totalt nästan 13 miljarder kronor, 1984 med ytterligare 7 miljarder kronor och 1985 med nästan 5 miljarder kronor. Det senare fallet förutsätter att någon form av finansiering av steg tre i den s. k. skattereformen kommer att genomföras. Totalt tas därmed under hela treårsperioden in drygt 50 miljarder kronor mer än med tidigare gällande regler. Utslaget på varje hushåll i landet blir det i genomsnitt 15 000 kr. under tiden fram till 1985. Av detta utgör nästan 6 000 kr. följderna av skatteuppgörelsen mellan mittenpartierna och socialdemokraterna. Trots dessa skattehöjningar fortsätter budgetunderskottet att öka genom den utgiftspolitik som regeringen för och som rimligen måste betecknas som ansvarslös.

Vilka är det som får betala de stora skattehöjningar som kommer att genomföras? Finansministern försöker ibland i anföranden och i skrift göra gällande att många av de skattehöjningar som har genomförts – och sannolikt kommer att genomföras – är fördelningspolitiskt motiverade. Låt mig därför slå fast att den helt övervägande delen av de skattehöjningar som genomförs kommer att betalas av medel- och låginkomsttagare. Detta har man också varit medveten om. Vi diskuterade detta i fjol höstas. I fjol skrev Clas Eklund, som är sakkunnig på finansdepartementet, i en bok följande:

”En skärpning av skattetrycket måste därför ofrånkomligen komma att riktas främst mot medel- och låginkomsttagarna där skatteunderlaget finns.”

Det är helt korrekt. Så är det. Skall man höja skatter så måste man rimligen göra det där den stora skatteförmågan finns. Man kan diskutera om det faktiskt finns en skatteförmåga i de nuvarande tiderna med reallönesänkning. Men det är alltså de breda grupperna som måste betala stora skattehöjningar. Detta har man konstaterat redan tidigare. Man är alltså medveten om detta förhållande. Man har också motiverat de stora skattehöjningarna med fördelningspolitiska hänsyn. Men det gäller i så fall inte fördelningen av inkomster mellan individerna, utan det gäller i stället den nya fördelningskonflikt som rör fördelningen av inkomster mellan de enskilda människorna och den offentliga sektorn.

Den socialdemokratiska inställningen i denna fördelningskonflikt är fullständigt klar: den offentliga sektorn skall alltid prioriteras. Därmed

minskar människornas valfrihet, liksom den samhällsekonomiska effektiviteten. Men det är egentligen ingenting att skämmas för om man är socialdemokrat, för det är ju den ideologin som ni arbetar för: större offentlig verksamhet, vilket i och för sig leder till behov av ökade skatteintäkter. Men den sänkning av effektiviteten som blir fallet missgynnar naturligtvis främst de svaga människorna i samhället.

Skattepolitiken måste i stället utformas så att den bidrar till och inte motverkar lösningar på våra ekonomiska problem. Skattetrycket måste sänkas systematiskt, främst genom att marginals-katten sänks varaktigt. Kostnadsupptrivande löneskatter får inte heller införas eller höjas.

Jag skulle vilja fråga finansministern dels om min tolkning av hans svar när det gäller stegen i marginals-kattesänkningarna i skatteskalorna var korrekt, dels också om han inte tycker att det är orimligt i nuvarande situation att de enskilda människorna åläggs skattehöjningar av den omfattning som jag här har redovisat på grundval av de beräkningar som regeringen själv har presenterat.

Anf. 45 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! I folkpartiet tycker vi att det är bra att vi har fått beskedet att socialdemokraterna nu övergett tanken på proms och att beskedet i det här svaret på den punkten var klart. Däremot tycker vi att det är bekymmersamt att beskeden i övrigt angående inkomstskattereformen innehåller så kryptiska villkor. Det är särskilt bekymmersamt eftersom reformen redan är urholkad genom devalveringen.

Vi anser nämligen som bekant att skatteskalen borde ha justerats i samband med devalveringen. Det gör vi därför att devalveringen har medfört inte enbart positiva effekter, som jag nyss talat om, för svenska företag på den internationella marknaden. Den medförde också att de enskilda hushållen, som ju betalar inkomstskatten, fick känna av en snabbare inflationstakt och sänkta realinkomster. De bör, tycker vi, kompenseras för det, så att inte marginals-kattereformen urholkas. För folkpartiet är det nämligen ett mål i den ekonomiska politiken att göra det lönsamt att arbeta, och därför måste marginals-katterna sänkas. Dessutom anser vi att det är riksdagen och inte inflationen som skall avgöra hur mycket inkomstskatt människor kan och bör betala i olika inkomstlägen.

Nu riskerar vi en urholkning av de skattelättnader på förvärvsinkomster som vi åsyftade med skatteuppgörelsen. Och man måste fråga sig vad socialdemokraterna egentligen har för skäl att springa ifrån denna. Är det, herr talman, bara därför att vissa företrädare för LO inte gillar den? LO vill ha sina löntagarfonder, LO vill ha särskilda avdrag för fackföreningsavgifter och LO vill inte sänka marginals-katten. Allt det vet vi – och så må LO gärna tycka – men i Sveriges riksdag skulle vi uppskatta om socialdemokraterna stod för en egen politik, utan att ständigt snegla på en allt mäktigare organisation. Den friheten tycker vi att socialdemokraterna kunde unna sig själva.

Måndagen den
2 maj 1983

*Om vissa skatte-
omläggningar*

Anf. 46 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag erkänner att jag är litet förbluffad över Karin Ahrlands entré i den här debatten. Det beslut som riksdagen tog beträffande skatteskalorna för åren 1983–1985 ligger fast för 1983, med den förändringen att vi sänker inkomstskatten ytterligare något utöver vad vi var överens om i fjol. Att sedan folkpartiet och centern vill göra ytterligare uppjusteringar av skiktgränsen med hänvisning till devalveringen har vi aldrig använt som orsak för att anklaga er för att ni hoppar av från skatteuppgörelsen. Jag finner det vara en orimlig tolkning av ett beslut om skattepolitiken att en devalvering som tvingats fram av landets katastrofala ekonomiska läge skall sägas vara ett uttryck för att socialdemokratin vill hoppa av från en uppgörelse om skattepolitiken. Nu är läget att det för 1984 också finns ett beslut om hur skatteskalorna skall se ut, hur mycket marginalsatterna skall sänkas, hur mycket skiktgränserna skall skrivas upp, nämligen med 5,5 %. Vi har angett som mål för den ekonomiska politiken 1984 att inflationen skall begränsas till 4 %. Det borde, med Karin Ahrlands tolkning av innebörden av skattereformen, betyda att sänkningen av marginalsatterna därmed blir ännu större reallt sett än vad vi ursprungligen var överens om. Är det, Karin Ahrland, ett försök från vår sida att hoppa av skattereformen?

Däremot har jag något större anledning att fråga mig, eftersom vi faktiskt också i överenskommelsen hade med att den skulle finansieras, hur de olika uttalanden som under senare tid har kommit från folkpartihåll om att det inte behövs någon finansiering av skattereformen eller att den skulle vara finansierad genom några nedskärningar av utgifterna som folkpartiet förbereder stämmer med uppgörelsen. Uppgörelsen gällde nämligen en skatteomläggning och icke en sänkning av den totala skattenivån. Besparingar, Karin Ahrland, kan vi behöva göra ändå med det budgetunderskott som vi nu har. Jag ber Karin Ahrland att vara varsam med orden innan vi fått besked från partierna hur ni står. Folkpartiet har inte det bästa anseende för ordhållighet och för att stå fast vid givna avtal. Ge inte ytterligare näring till tvivel på den punkten! Sedan vill jag säga till Bo Lundgren, på grund av hans fantasifulla beräkningar av skatternas utveckling, att regeringen inte har gjort några som helst beräkningar av skattetryckets utveckling för 1984 och 1985. Däremot finns en kalkyl över skattetryckets utveckling 1983, där vi har fullständiga prognoser. Den visar att skatteandelen av bruttonationalprodukten minskar i år. Om det verkligen vore så, herr talman, att jag hade att räkna med ökade skatteintäkter på 50 miljarder kronor under de närmaste åren, skulle faktiskt inte långtidsbudgeten se ut som den gör. Jag skulle inte heller behöva ha de bekymmer jag har f. n. med budgetläget.

Jag trodde att Karin Ahrland skulle protestera mot herr Lundgrens beskrivning av vår skatteuppgörelse såsom en socialistisk skattepolitik. Jag tycker att den typen av klyschor inte ökar trovärdigheten i herr Lundgrens numera allt flitigare uppträdande på det skattepolitiska området.

Anf. 47 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Med anledning av Karin Ahrlands inlägg vill jag göra ett tillrättaläggande. Såvitt jag begrep har inte finansministern i den här debatten avvisat eller övergett tanken på proms. Möjligen har han skjutit den något på framtiden. Det tror jag kan vara viktigt för den fortsatta skattedebatten att påpeka.

Sedan vill jag till finansministern säga att det inte är fråga om några fantasifulla beräkningar. Det är beräkningar som helt bygger på de effekter som de skattebeslut får som har tagits av den socialdemokratiska regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen – oftast tillsammans med vpk men även i viss utsträckning tillsammans med mittenpartierna, dvs. när det gäller skatteuppgörelsen. Grunden är alltså de ändrade skattereglerna, visserligen utan hänsynstagande till att skattebaserna möjligen kan crodera genom högt skattetryck. De dynamiska effekterna är alltså inte inräknade här. Uppenbarligen får vi den här effekten med näst intill 13 miljarder kronors skatteökning under 1983 och ytterligare tillskott under 1984–1985. Att detta sedan under ett specifikt år inte leder till att skattetrycket direkt ökar beror mer på ökningen i tillväxttakten, liksom en minskning av BNP naturligtvis automatiskt innebär att skattetrycket – även om skatterna totalt sett är oförändrade – går upp.

Det är klart att detta inte bekymrar Kjell-Olof Feldt, eftersom han inte är intresserad av ett minskat skattetryck, även om det skulle vara effektivare ur samhällsekonomisk synpunkt. Det intressanta är om Kjell-Olof Feldt på någon punkt kan tillbakavisa de siffror som jag har tagit upp och som visar att de enskilda människor – främst medel- och låginkomsttagare – som har fått uppleva en allt besvärligare situation och som under 1983 får minskade reallöner, under den här perioden också kommer att få betala effekterna av ett stort antal nya skatter. Det blir i genomsnitt 15 000 kr. per hushåll under en treårsperiod. Det vore rimligt att finansministern åtminstone försökte att bemöta detta. Men det kan han inte sakligt göra, eftersom det utgår från de beräkningar han själv har lagt fram.

Till slut skulle jag ändå vilja ha svar på frågan om inte någonting annat än en finansieringsdiskussion kan påverka skatteskalorna för 1984 och om inga uttalanden från Landsorganisationen kan göra att man tar tillbaka skatteskaleförändringarna.

Anf. 48 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Först skall jag göra Kjell-Olof Feldt glad genom att protestera mot att Bo Lundgren säger att vi för en socialistisk politik. Det har aldrig folkpartiet önskat göra.

Sedan vill jag gärna säga till Bo Lundgren att jag tycker att man får vara glad och tacksam varje gång som man hör åtminstone tveksamhet ifrån socialdemokraternas sida när det gäller promsen. Jag tog faktiskt Kjell-Olof Feldts besked i dag som ett klart besked om var han står i fråga om promsen – åtminstone f. n.

Kjell-Olof Feldt blev upprörd över att jag tog till orda. Ja, kanske kan jag

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriella verksamheten
i Örebro län*

då säga på det här sättet: Inom juridiken finns det någonting som heter förutsättningslära. Det gäller alltså vad de olika parterna kan ha haft för förutsättningar – uttalade eller alldeles klara – när de ingår ett avtal. Vi hade aldrig kunnat räkna med en devalvering av den art som socialdemokraterna startade med innan de ens hade intagit kanslihuset. Det var detta som gjorde att vi ville återgå till vad vi alltid har önskat, nämligen – och det vet Kjell-Olof Feldt – inflationsskyddade skatteskalor.

Sedan frågar Kjell-Olof Feldt om vår önskan att finansiera skatteomläggningens nästa steg. Jag kan svara mycket klart. Från folkpartiets sida har vi alltid sagt att de här marginalskattesänkningarna skall finansieras. Men vi har aldrig sagt – aldrig någonsin – att vi skall finansiera 1984 års skattesänkningar med en höjning av energiskatten den 1 juli 1983 och med detta betala en mängd andra saker som socialdemokraterna måste finansiera.

Anf. 49 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag vet inte om vi får något ytterligare besked av finansministern. Det vore emellertid i så fall ganska bra.

Karin Ahrland har missförstått litet grand. Jag tror inte att folkpartiet på något vis medvetet vill föra en socialistisk politik. Det skedde ett olycksfall, tror jag, i folkpartiets arbete 1981 när man gjorde den skatteuppgörelse med socialdemokraterna som ju enligt vad Karin Ahrland själv har bekräftat mer eller mindre har brutit samman genom socialdemokraternas devalveringspolitik.

Det är alltså tyvärr så, att skatteuppgörelsen i sig leder till en skärpning av skattetrycket och en ökning av skatteuttaget genom det urholkade inflations-skyddet. Detta är naturligtvis enligt socialdemokraterna någonting bra, eftersom det för dem är ett led i den politik som de vill föra och som leder till ett mer socialiserat samhälle. Jag är naturligtvis medveten om, Karin Ahrland, att det för folkpartiets del var fråga om ett olycksfall i arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1982/83:102 om den industriella verksamheten i Örebro län

Anf. 50 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Per Israelsson har frågat mig om *dels* hur jag ser på Örebro läns industriella framtid som ju är nära förknippad med hela den mellansvenska regionens, *dels* vilka effekter jag anser att JAS-projektet får för de svenska beställningarna av försvarsmateriel vid AB Bofors, *dels* på vilket sätt regeringen kommer att medverka till att det industripolitiska program som länsstyrelsen i Örebro län utarbetar kommer att kunna omsättas i verkligheten.

Flera av de problem som Per Israelsson tar upp med utgångspunkt i industrin i Örebro län har under en följd av år varit gemensamma för svensk

industri och svensk ekonomi i dess helhet.

De åtgärder som regeringen har vidtagit för att vända utvecklingen för svensk industri – främst devalveringen, som sedan följts upp med en offensiv industripolitik – bör därför få betydelse för hela industrin, inkl. den i Örebro län. Flera tecken tyder på att vi nu är på rätt väg.

Vad gäller de särskilda problem som finns i delar av Örebro län, har jag erfarit att betydande utvecklingsinsatser görs av såväl ansvariga organ i länet som berörda kommuner. Inom industridepartementet arbetar vi nu med att ta fram en så fullständig bild som möjligt av de speciella problem som finns i Bergslagsregionen, till vilken del av Örebro län hör.

Jag anser att den största delen av arbetet måste göras utifrån de lokala och regionala förutsättningarna, eftersom antalet lokaliseringbara projekt som kan flyttas från vissa delar av landet till andra är få. Det är mot den bakgrunden jag vill se arbetet med de regionala industriprogram som Per Israelsson tar upp i sin tredje delfråga.

Som framgår av regeringens uppdrag till länsstyrelserna är syftet med industriprogrammen främst att de skall utgöra ett gemensamt handlingsprogram för det regionala industripolitiska arbetet i resp. län. Dessutom kan industriprogrammen komma att ge underlag för centrala myndigheters och för regeringens industri- och regionalpolitiska arbete.

Vilka ställningstaganden som kan bli aktuella kan emellertid inte bedömas innan industriprogrammen föreligger.

Jag vill, beträffande den här regionen, också erinra om det femåriga prospekteringsprogram som riksdagen fattade beslut om i december 1982, varvid 50 milj. kr. avsattes för Mellansverige. Dessutom har BP och LKAB nyligen startat ett prospekteringsprogram i Bergslagen.

Beträffande frågan om vilka effekter JAS-projektet får för de svenska försvarsmaterielsbeställningarna vid AB Bofors gäller att det avtal som har tecknats mellan staten genom försvarets materielverk (FMV) och Industrigruppen (IG) JAS avser själva flygplanet med initialt underhåll.

Förhandlingar pågår enligt vad jag har erfarit hos IG JAS om val av underleverantörer, och det är företagets avsikt att i så stor utsträckning som möjligt anlita inhemska sådana. När utländsk underleverantör väljs kommer IG JAS-företagen och det utländska företaget att i varje enskilt fall noggrant undersöka vilka ytterligare samarbetsmöjligheter som kan finnas både på flygområdet och på andra produktområden. Möjlighet finns att AB Bofors kan medverka i flygplanstillverkningen genom att som underleverantör licenstillverka någon utrustning.

Däremot berörs AB Bofors direkt av det avtal som tecknats med SAAB Bofors Missile Corporation angående tillverkning av Robot 15.

Anf. 51 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar först industriministern för hans svar på min interpellation om Örebro läns industriella framtid. Att jag riktat mig just till industriministern och inte till hans kollega i regeringen, Anna-Greta Leijon, beror på att jag vill ha fram besked om hur regeringen ser på industrisys-

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriella verksamheten
i Örebro län*

selsättningen i Örebro län på litet längre sikt. AMS insatser behövs i ett akut arbetslöshetsläge, men de löser ju inte problemen varaktigt. Industrisysselsättningen är ju också grunden även för sysselsättningen inom den offentliga sektorn och även grunden för att vi skall kunna exportera varor och tjänster i sådan omfattning att vi kan betala vår nödvändiga import.

Det skriftliga svar som jag fått av industriministern och som han nyss har föredragit innehåller väldigt litet av besked om Örebro läns industriella framtid. Det speglar inte heller någon planerad offensiv från regeringens sida inom industripolitiken. Regeringen inser de särskilda svårigheter som Bergslagen står inför inom den närmaste tioårsperioden, men ännu så länge utreder man bara.

Jag utgår därför ifrån att industriministern är beredd att ge litet närmare besked i de frågor som jag ställt, genom att svara på de följdfrågor som jag om en stund kommer att rikta till honom. Får jag inga sådana närmare besked, ja, då måste jag tyvärr konstatera att landshövding Hans Hagnell haft rätt i sina tillspetsade formuleringar vid Metalls konferens i Örebro som var rubricerad "Framtid för Bergslagen". Där sade han bl. a. följande: "Sitt inte och vänta på mer pengar, det blir inga. Vänta inte på att någon skall göra något, det gör man inte. Både borgerliga och socialdemokratiska regeringar är i konsekvent avsaknad av industripolitik, det finns ingen beredskap att möta krisen." Detta sade alltså Hans Hagnell enligt en artikel i tidningen Metallarbetaren nr 15 1983. Antagligen ligger det mycket i vad Hans Hagnell säger, men jag vill helst tro att han åtminstone kraftigt överdriver i sina formuleringar. Jag hoppas nu att industriministern också kan visa att så är fallet.

För att sedan gå över till Örebro län och dess problem med industrisysselsättning bevisade ju industriministern det socialdemokratiska partidistriktskongress i länet i mars i år. Jag utgår därför ifrån att han då fick del av alla de länsproblem som ligger bakom min interpellation. Dessa färska intryck från Örebro län bör göra det möjligt för industriministern att lämna något mer preciserade upplysningar om länets industriella framtid än de som finns i det skriftliga svaret.

Thage G. Petersons eget partiorgan, Örebro-Kuriren, redogjorde i sitt nummer måndagen den 21 mars i år för vad som framkommit vid distriktskonferensen. Man påpekar att den negativa sysselsättningsutvecklingen i Örebro län inte bara beror på lågkonjunkturen utan ännu mera på strukturförändringar inom länets industri. Dessa förändringar ingår i en långsiktig trend, och mycket tyder på att den kommer att fortsätta och t. o. m. förstärkas. Då kan arbetslösheten öka även om konjunkturen skulle förbättras. Det påpekas också att Bergslagen totalt under senare år haft en mera negativ befolkningsutveckling än alla andra regioner i landet, inkl. Norrbotten. Detta var alltså taget ur Örebro-Kuriren.

Industriministern fick också med sig hem från kongressen ett uttalande, rubricerat "Krafttag för sysselsättning i Örebro län". I detta krävdes, också refererat i Örebro-Kuriren, att regeringen avdelar särskilda resurser för att skyndsamt utarbeta ett långsiktigt program för att trygga sysselsättningen i

Örebro län, samt att kommuner och landsting får finansiella resurser för att öka sysselsättningen inom hälso- och sjukvård, miljövärd, utbildning, kultur och social service.

I länets största tidning, Nerikes Allehanda, hade man, trots att tidningen är borgerlig, valt att i rubriken tona fram det som var positivt i industriministerns anförande vid distriktskongressen. Rubriken där löd: "Hjulen ska snurra igen – det löftet fick Bergslagen av Thage G."

Mina följdfrågor här kommer att gälla: Vilka krafttag blir det? Kommer hjulen att snurra igen och i så fall var?

Jag börjar med det stora företaget på min hemort, Bofors, som ju omnämnts i industriministerns svar. Jag har frågat om JAS-projektets inverkan på jobben inom sektor försvarsmateriel vid Bofors. Jag har fått ett svar som inte är kvantifierbart.

Jag frågar nu: Kommer utrymmet för det svenska försvarets beställningar vid Bofors att bli större eller mindre? Kommer jobben vid Bofors att bli färre eller fler genom JAS-projektet?

Vad jag har befarat är ju att det dyra JAS-projektet kommer att tränga ut försvarsbeställningar som man har gjort hos Bofors, skjuta fram dem i tiden osv. Jag vill gärna ha kommentarer till dessa mina farhågor. Det framgår inte av det lämnade svaret hur det blir med detta.

Beträffande Degerfors järnverk inom Nyby Uddeholm kunde ju industriministern inte ge besked vid distriktskongressen i Örebro i mars, men staten har ju nu eftergett sin fordran på bolaget, och ett andrum har skapats. Frågan är här: Kan Degerfors järnverk nu, i det läge som inträtt efter statens åtgärd, se framtiden an med tillförsikt? Kan bolaget skaffa nya order, så att de anställda får arbete?

SKF:s stålindustri i Hällefors ligger ju i länets norra och allra mest utsatta del. Här har det funnits och finns sysselsättningsproblem. Bruket spelar en liten roll inom SKF som helhet, eftersom ju huvuddelen av bolagets verksamhet bedrivs utomlands. Är här regeringen och industriministern beredda medverka till att verksamheten i Hällefors behålls och utvecklas? Det är en viktig fråga, eftersom denna verksamhet är perifer i bolagets totala rörelse och eftersom bolagets ledning inte ligger inom orten.

I det uttalande från den socialdemokratiska distriktskongressen som jag nyss hänvisat till nämns frågan om utveckling av transportsektorn. Är industriministern beredd att med sin regeringskollega i kommunikationsdepartementet ta upp frågan om återöppnande av SJ:s vagnverkstad i Örebro? Det finns ju utrymme för en sådan verksamhet. Det vore lämpligt om man kunde fortsätta med den verksamheten igen.

I svaret hänvisas också till mineralprospektering som sker i Bergslagen och till att BP släppts in i denna verksamhet. Det är självfallet bra att prospektering bedrivs i Bergslagsregionen, men kommer Sverige i detta sammanhang att behålla kontrollen över nationella råvarukällor också i samband med att man släpper in BP? Jag vill gärna ha BP:s roll i detta sammanhang klargjord. Det är möjligt att exklusiv kompetens, som t. ex. LKAB inte har, finns inom BP, och i så fall är det bra att få reda på det,

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriell-
la verksamheten
i Örebro län*

liksom även vad som är anledningen till att man släppt in BP.

Slutligen; Inom industri- och sysselsättningspolitiken borde det handla om att ta vara på alla uppslag, också sådana som kanske inte är ekonomiskt genomförbara. Vi har från vpk föreslagit att en utredning om ett zinksmältverk i Örebro län baserat på modern miljövänlig teknik skall utredas. I två år har nu detta förslag avvisats med ganska liten motivering. Finns det inte anledning att mera seriöst pröva detta vårt förslag och andra förslag som kan komma upp? Kanske kan inte alla genomföras, men när det är så ont om industriella uppslag tycker jag att man åtminstone skall titta på de förslag som finns.

Anf. 52 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är inte varje dag som situationen i Örebro län diskuteras här i kammaren. Därför tar jag tillfället i akt att anlägga några synpunkter på läget och framför allt på framtiden för sysselsättningen i mitt hemlän. Jag vill anknyta till tre olika delar, som naturligtvis har mycket stor betydelse för utvecklingen i Örebro län under de närmaste åren.

Den första delen gäller ett uttalande som fanns med i regeringens pressmeddelande i anslutning till kompletteringspropositionen, vilket för oss moderater var förvånande men också glädjande. Där stod det nämligen att en av de mer väsentliga insatserna för att förbättra arbetsmarknadsläget totalt i landet var slopandet av en arbetsgivaravgiftshöjning med 2 % i samband med finansieringen av skattereformens andra steg. Det är självklart att arbetsgivaravgifternas storlek också har avsevärd betydelse för utvecklingen inom industrin och näringslivet över huvud taget, liksom för den offentliga sektorn i Örebro län. Sedan den socialdemokratiska regeringen trädde till har arbetsgivaravgifterna höjts med noga räknat 2,65 %.

Min fråga till industriministern är: Hur många jobb har slagits ut i Örebro län, beroende på denna arbetsgivaravgiftshöjning?

Det erkännande som regeringen ger i det förut nämnda pressmeddelandet kan vidgas ganska ordentligt. Moderat politik har i många år strävat efter att växla arbetsgivaravgifter mot sänkta direkta selektiva insatser inom arbetsmarknads- och industripolitiken. Vi kan konstatera, att lågt räknat är kostnaderna för arbetsmarknads- och industripolitiken, i det nuvarande svåra ekonomiska läget, i storleksordningen 35 miljarder om året. Det skulle alltså teoretiskt sett finnas utrymme för en arbetsgivaravgiftssänkning på mellan 11 och 12 %, vilket skulle ge en effekt som är väsentligt större än devalveringseffekten för industrin.

Hur ser industriministern på möjligheterna att steg för steg avveckla de selektiva arbetsmarknads- och industripolitiska insatserna, till förmån för sänkta kostnader för företagen och därmed större utrymme för riktiga jobb?

Den andra delen som jag ville höra industriministerns synpunkt på är det förhållandet, att oron i Hällefors i norra delen av Örebro län i dag är mycket stor. Det beror på att man nu fått klart för sig att regeringen är beredd att satsa 200 subventionerade miljoner för investeringar i SSAB inom områden

som kommer att hota jobben på SKF Steel i Hällefors. Länets socialdemokrater har inte sagt mycket om det här utan tassat omkring i filtofflorna. Det är väl då bra om industriministern kan ta tillfället i akt att här i kammaren lämna ett besked till invånarna i Hällefors, hur han ser på den väldiga oro som finns där i dag, när man märker att jobben riskerar att konkurreras ut av ett företag som till stor del lever på skattemedel – alltså statliga pengar.

Min sista fråga till industriministern berör en sak som har diskuterats mycket i Örebro län under de senare åren, och det är den kopparfyndighet som finns i den tidigare Håkansbodagruvan. Moderata samlingspartiet har hårt drivit kravet på att den här fyndigheten skall slutprospekteras, innan Håkansbodagruvan vattenfylls.

Häromveckan fullgjorde man den sista arbetsdagen i Stråssa gruva. Det var mycket illa att slutprospekteringen i Håkansbodagruvan då inte hade kommit i gång, därför att det finns en absolut praktisk anknytning mellan personal- och maskinresurserna i Stråssagruvan och möjligheterna att slutprospektera Håkansbodamalmen. I sitt svar till Per Israelsson pekar industriministern på de resurser för prospektering som riksdagen har fattat beslut om, utöver de vanliga budgetresurser som finns för den här verksamheten.

Min fråga till industriministern är: Varför har inte en slutprospektering av Håkansbodamalmen kunnat påbörjas, efter nästan ett helt riksdagsår med socialdemokratisk regering och socialistisk majoritet i kammaren? Det är ett viktigt svar industriministern lämnar. Det sades nämligen ett och annat ord från de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i länet om vikten av att få en socialdemokratisk regering, så att Håkansbodamalmens förutsättningar kunde undersökas.

Anf. 53 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Får jag först säga att den mellansvenska bruksbygden, från Uppland i öster till Värmland i väster, är den troligen mest drabbade industriregionen i Sverige. Under några år har nära 30 000 industrijobb förlorats i den mellansvenska bruksbygden. Det är många orter som har drabbats utomordentligt svårt. Vi har haft, och har fortfarande, i Bergslagen i stor utsträckning ett ensidigt näringsliv, kopplat till en enda näringsgren. Det har för många orter främst varit någon basindustri. Det finns i dag många Svappavaara-orter i Mellansverige.

Detta är bakgrunden till att vi i industridepartementet har börjat att arbeta med Bergslagsfrågorna. Detta har jag också påpekat i mitt interpellations-svar. När regeringen tillträdde för några månader sedan, fanns det inte något underlag om situationen i den mellansvenska bruksbygden eller Bergslagen. Det fanns ingenting som gjorde att vi kunde börja skaffa oss en bild av situationen när vi kom. Detta skall man ha som underlag när man går upp i riksdagens talarstol och kritiserar den nya regeringen för att inte snabbt nog ha kommit med alla de förslag till lösningar som man kan peka på.

Vi kartlägger alltså situationen i Bergslagen. Jag har dessutom haft flera uppvaktningar och gjort egna resor och industribesök i Örebro län och i

Om den industriella verksamheten i Örebro län

andra Bergslagslän, så jag känner väl till förhållandena i Bergslagen. Men det är klart att vi först måste samla material och få en ordentlig bild över vad som har gjort utvecklingen sådan och vilka åtgärder vi eventuellt kan sätta in på lång sikt.

Det är fråga om att gå in och använda den industristruktur och den industritradition som vi har i Bergslagen till en industriell utveckling och förnyelse. Då gäller det att vidga utblicken från basnäringarna till nya industriella verksamheter, samtidigt som det gäller att utnyttja det som är utvecklingsbart i basnäringarna. Det blir då en koppling till utvecklingsarbetet i stort. Vi har ett väldigt arbete framför oss när vi diskuterar hela frågan om en reindustrialisering av Bergslagen.

Sedan är det inte så att regeringen har varit överksam när det gäller Bergslagen. Den nya regeringen har försökt att styra de disponibla pengar som har funnits för olika utvecklingsinsatser, lokaliserings- och investeringsbidrag och olika former av stöd, just till Bergslagslänen. När det belopp som beslutades av den förra regeringen fördelades och jag hade möjlighet att påverka detta, gick merparten av pengarna just till Bergslagslänen. Den nya regeringen har tagit tag i specialstålsindustrin, som i hög grad rör Bergslagen – men det lyckades båda talarna i stort sett gå förbi. Det var den nya regeringen som tillsatte specialstålskommissionen och som lade fram ett förslag till rekonstruktion av Nyby Uddeholm. Båda ledamöterna måste känna till att den rekonstruktionen i hög grad berör Örebro län. Det ställningstagandet gjorde vi inte bara för att klara en besvärlig sysselsättningssituation, utan rekonstruktionen skall också ingå som en del i omstruktureringen av hela specialstålsindustrin.

Gruv- och mineralprogrammet, som också det tar sikte på Bergslagen, är en produkt av den socialdemokratiska regeringen. När vi under oppositionstiden lade fram förslag om ett sådant program röstade herr Wittboms partikamrater mot detta. Om han och hans partikamrater hade röstat för programmet för något år sedan – eller för två år sedan, när vi kom med förslaget för första gången – hade situationen i gruv- och mineraldistrikten i Mellansverige varit bättre. Och den fråga som han nu reser om åtgärder för Håkansboda kanske inte hade varit aktuell. Men det passar bättre att i oppositionsrollen plocka fram det område för vilket den socialdemokratiska regeringen efter sex månader ändå har lagt fram ett program och på vilket vi arbetar med prospekteringsinsatser. Det finns också en särskild expertgrupp som arbetar med Mellansveriges problem och som om ett tag skall redovisa resultatet av sitt arbete.

Ett av skälen för den socialdemokratiska regeringen att ge BP tillstånd att gå in i ett samarbete var att företaget skulle kunna göra insatser i Mellansverige och Bergslagen. Vad jag vet ställde sig herr Israelsson tveksam till, eller gick kanske t. o. m. emot, den åtgärden. Men det var i högsta grad en åtgärd för Bergslagen att BP gavs möjligheter att med sin speciella erfarenhet på mineralområdet exploatera fyndigheter och öka den industriella verksamheten i Bergslagsområdet. Det är emellertid så lätt att glömma vad

man har varit motståndare till. Det passar bättre att i en riksdagsdebatt ta upp kritiken.

Inte minst herr Wittbom skall tänka på att man inte från en dag till en annan vänder en utveckling som har varit negativ i sex år. Nu ser vi emellertid tecken till ljusning. Det är i hög grad beroende på devalveringen, som har visat sig bli så framgångsrik som regeringen hoppades på. Svenska företag talar nu om ökade exportmöjligheter, förbättrad konkurrens och ökad orderingång. Det gäller också småföretagen, vilket är värdefullt för Örebro län. Vi ser alltså tecken till förbättringar som kan komma hela landet till del, också Örebro län.

I det här sammanhanget passar det kanske att jag pekar på den höjning av arbetsgivaravgiften som har genomförts och som, såvitt jag förstår, beslutades av de borgerliga regeringarna. Den socialdemokratiska regeringen har sagt att den höjning av arbetsgivaravgiften som var en produkt av skatteöverenskommelsen inte skall genomföras.

När jag satt och lyssnade på dessa båda inlägg kunde jag konstatera att det inte var så värst mycket av konkreta förslag för Örebro län som dessa två ledamöter hade att komma med. Det säger jag inte i form av kritik, utan mer som ett beklagande. Det hade varit mera värdefullt om jag hade kunnat gå från riksdagen till industridepartementet efter att ha lyssnat till ett par konstruktiva inlägg om hur man skall kunna förbättra industrins situation i Bergslagen och Örebro län. Jag satt och väntade på sådana inlägg, men i stället kom det en kanonad av detaljfrågor och kritik mot att regeringen nu arbetar med Bergslagsfrågorna. Jag är litet förundrad över den uppläggning av denna debatt som de båda herrarna har valt.

Anf. 54 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag kallar inte, herr industriminister, arbetsgivaravgifter och stora industrisubventioner till SSAB, som hotar ett affärsmässigt företag i Hällefors och jobben där, för detaljer. Jag kallar inte heller Håkansboda-problemet för en detalj. Det är naturligtvis mindre i omfattning än diskussionen om arbetsgivaravgifternas effekter, men i alla fall.

Jag är beredd att ge industriministern både ett och annat erkännande, t. ex. för en del insatser som gjordes i samband med den sista överenskommelsen vad gäller specialstålet. Jag är också beredd att ge industriministern erkännanden på andra områden. Men moderata samlingspartiet var inte med om att fatta beslut om att finansiera första steget i skatteöverenskommelsen med arbetsgivaravgifter. Det var däremot socialdemokraterna, enligt vad jag kan komma ihåg. De 0,65 % därutöver får väl också regeringen ta på sig.

Det som är intressant, herr industriminister, är att regeringen för första gången i pressmeddelandet i samband med kompletteringspropositionen faktiskt säger ut att frånvaron av arbetsgivaravgifter är en stimulans för ett ökat antal riktiga jobb. I pressmeddelandet hänvisar man bara till den offentliga sektorn, men på presskonferensen säger arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon att detta självfallet också gäller för näringslivet och den konkurrensutsatta sektorn. Jag tycker därför att industriministern borde

Nr 135

**Måndagen den
2 maj 1983**

*Om den industriella verksamheten
i Örebro län*

Måndagen den
2 maj 1983

Om den industriella verksamheten i Örebro län

kunna göra någon liten kommentar om vilka effekter de 2,65 % i höjda arbetsgivaravgifter som är ett faktum får för sysselsättningen och för utslagningen av riktiga jobb i Örebro län. Vi behöver ju riktiga jobb i Örebro län, och det tror jag att industriministern och jag är överens om. Vad vi hittills har fått av regeringen är AMS-paketet och sex månaders beredskapsarbeten, och det är människorna i Bergslagen litet konfunderade över.

Jag förstår att regeringen måste ha tid på sig för att kunna lägga fram ett samlat åtgärds paket. Skillnaden mellan min och industriministerns syn är bara att jag inte tror på kommissioner, långtidsplaner, statliga insatser, länsstyrelser, industridepartement och industriverk etc. Jag tror inte att detta kan lösa problemen i Bergslagen. Det behövs bättre konkurrenskraft och bättre miljö för småföretag.

Industriministern frågar efter konkreta förslag. Vi har lagt fram konkreta förslag, och jag kan gärna räkna upp dem igen. Lägre arbetsgivaravgifter ger positiva effekter – det är industriministern och jag överens om. Ta bort en massa krångel när det gäller möjligheterna att starta nya företag! Vi måste ha småföretagsamhet i Bergslagen. Inför ett lärlingssystem – det har industriministern och jag diskuterat tidigare här i kammaren – enligt de riktlinjer som moderata samlingspartiet har lagt fram förslag om här i riksdagen! Gå igenom MBL och Åmanlagstiftningen och förenkla dem så att det blir lättare och mindre krångligt för företag att anställa människor, så att det motstånd som finns, särskilt bland småföretagare, mot denna lagstiftning och de låsningar som finns rensas ut! Det finns mängder med ytterligare förslag.

Skillnaden mellan mig och industriministern är att industriministern – det andas hela svaret – naturligtvis tror på statlig planering, kommunal planering, planering på länsbas, kommissioner, statliga insatser, industrisubventioner etc. Jag tror att det är ute i företagen och bland de enskilda människorna som problemen skall lösas. Vi politiker skall skapa förutsättningar för flera företag, för lönsamma och riktiga jobb och för människor att verkligen ta del i och få möjlighet att lösa problemen i de landsändar där de bor.

Jag vill be industriministern igen: Kan vi få ett besked när det gäller den undran som i dag finns bland människorna uppe i Hällefors, som är rädda för att SSAB:s investeringar kommer att konkurrera ut riktiga jobb på SKF Steel i Hällefors? Kan vi få ett svar när det gäller arbetsgivaravgifterna? Kan vi få ett svar när det gäller Håkansboda?

Javisst, herr industriminister, vi röstade mot extra prospekteringspengar. Det finns ju prospekteringspengar över. Dessutom vill jag bara konstatera – jag vet inte vilka kontakter industriministern har med sina partikamrater i Örebro på länsbanken – att det inte var vi moderater som hojtade mest om behovet av en blomstrande gruvindustri i norra delarna av Örebro län. Vi lade fram förslag på denna punkt och har följt upp det här i riksdagen i form av en motion, som tyvärr har avslagits.

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriella verksamheten
i Örebro län*

Herr talman! Industriministern sade att det inte fanns något underlag alls för åtgärder i Bergslagen när den socialdemokratiska regeringen tillträdde, och det är kanske i och för sig riktigt. Men de fackförbund som organiserar de anställda inom de hotade näringarna – i varje fall de på LO-området, både Gruv och Metall, som jag känner bäst till – hade ändå tagit fram ett visst underlag för åtgärder inom Bergslagsområdet. Underlag saknades alltså inte helt. Men ett från statens sida genomarbetat underlag fanns antagligen inte, och ett sådant måste naturligtvis tas fram. Jag har förståelse för att det kommer att ta viss tid innan man kan bli klar med det hela, men delförslag om vad som skall göras måste läggas fram relativt snart.

Industriministern sade också att både jag och Bengt Wittbom undvek att beröra specialstålsfrågan, och den hade regeringen gripit sig an. Men jag berörde den faktiskt litet genom att jag tog upp frågan om Degerfors järnverk. Industriministern nämnde inte hur han såg på framtiden för verket efter den uppgörelse som träffats om lån till Nyby Uddeholm.

Vad gäller specialstålsindustrin vill jag tillägga att vpk när SSAB bildades framförde krav på att ett stort statligt stålföretag skulle skapas som också omfattade gruvdriften. Vi krävde att man på det här området skulle åstadkomma en helhetslösning i samhällelig regi. Så blev det inte, utan man lät handelsstålsindustrin ligga till grund för bildandet av SSAB, därefter gjorde man en utredning om specialstålsindustrin som inte ledde till just någonting och sedan hade man problemen kvar. Nu håller man på att ta tag i dem, som industriministern säger, och det är ju bra. Men det har inte varit bra att man spelat ut exempelvis Degerfors mot Fagersta och ställt jobb emot jobb och bruk emot bruk. Det kunde man kanske i högre grad ha undvikit, om den helhetslösning som vi föreslog hade genomförts.

Vidare sade industriministern att vpk gick emot att BP skulle komma in i Bergslagen och att det är lätt att glömma att vi gjorde det. Det är riktigt att vi var kritiska till det. Men det var just på grund av att vi vill slå vakt om att få egen kontroll över våra svenska råvarutillgångar. Jag frågade också industriministern om han ansåg att man kommer att få en sådan kontroll sedan BP släppts in, men det gav industriministern inget besked om. Jag tycker att vårt land inom Sveriges geologiska undersökning och inom LKAB har bra kompetens och att vi skulle ha kunnat klara detta själva, men om det är fråga om specialkompetens som vi inte har, då kan jag förstå att man i begränsad omfattning behöver ta in utländska intressen, om de kan bidra med en sådan speciell kompetens. Men i så fall skall detta ske under nationell kontroll, och på den punkten kunde kanske industriministern ge oss en bekräftelse.

Det hade varit bättre om vi lämnat konkreta förslag om vad man kan göra i länet i stället för att kritisera regeringen, sade industriministern. Till det vill jag säga att jag egentligen inte var särskilt kritisk. Man får väl lov att ha en kritisk utgångspunkt för sådana här resonemang, men jag har inte precis skällt på regeringen. Jag har pekat på de här problemen ungefär på samma sätt som det socialdemokratiska partidistriktet i Örebro gjorde när Thage

Om den industriella verksamheten i Örebro län

Peterson var där, och jag har ställt vissa konkreta frågor. När det gäller konkreta förslag nämnde jag exempelvis vårt förslag om ett zinksmältverk och en vagnverkstad. Vi hade flera förslag under valrörelsen, men jag vill inte stå här och räkna upp alla.

Sedan säger industriministern att vi framfört kritik mot att regeringen tagit tag i frågorna. Det tycker jag inte att jag för min del har gjort. Jag tycker i stället att regeringen borde ta tag i frågorna mera än vad som hittills varit fallet. Av och till läser jag rapporterna från länsstyrelsens planeringsavdelning och ser vad som borde göras. Jag kommer därvid alltid fram till att det är vackra önskelistor på hur det borde vara men att resurserna och beslutsförmågan att omsätta förslagen till verklighet är mycket liten. Det förblir ett önsketänkande i stället för reell verklighet. Vad vi skulle vilja ha är en mer långsiktig planering och ingripanden för att styra utvecklingen. Då skulle länsplanerna vara möjliga att omsätta i praktisk verklighet.

Anf. 56 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har inte betraktat lokala industriproblem som detaljer. Jag har under de här sex månaderna nästan varje dag mött många orters problem i form av vikande framtidstro och arbetslöshet. Jag vet mycket väl vad oron för bygden och för familjen innebär för många människor runt om i Sverige.

Vad jag menade var att framför allt Bengt Wittbom inte ville se de generella åtgärder som regeringen har vidtagit, främst devalveringen, som insatser för att förbättra industrins läge. Man vill från oppositionens sida inte ge det erkännandet att just devalveringen i första hand var en industripolitisk åtgärd. Svensk industris kostnadsläge har förbättrats – det är de flesta överens om. Svensk industri har tagit hem nya order. Industrin börjar att gå bättre. Också småföretagen har fått en bättre ordersituation. Det förhållandet att det inte i någon större utsträckning finns outnyttjad kapacitet i de små och medelstora företagen kommer så småningom att leda till ökad sysselsättning. Så småningom kommer vi alltså till följd av devalveringen att den vägen kunna trappa ner de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Min ambition som industriminister är naturligtvis att industrijobben skall kunna bibehållas i den reguljära industrin och naturligtvis också att nya jobb skall kunna skapas i industrin. Jag menar att näringslivet och industrin i hög grad har ställt upp på regeringens politik. Jag tycker att de skall ha en eloge för att de antagit den utmaning som devalveringen innebar och dragit nytta av devalveringens effekter. Man har omprövat försäljningskampanjer, exportkampanjer och mycket annat. Det har lett till en ökad bearbetning för att ta hem jobb och beställningar. Därmed har det skapats möjligheter för att kunna nyanställa. Det var denna dimension som jag saknade i herr Wittboms inlägg, när han tog till orda och sedan landade på krångel, lagar och paragrafer. Mig veterligt ökade allt detta under de borgerliga åren i stället för att minska. Också på den punkten tycker jag att herr Wittbom bör vara något försiktig.

Jag har tillsatt specialstålskommissionen. Den är ännu inte färdig med sitt

arbete. Jag vill inte dra några förhastade slutsatser, innan jag sett specialstålskommissionens slutrapport. Därför kan jag inte heller som industriminister i det här läget kommentera utsikterna för enskilda företag och enheter i branschen. Vad jag däremot allmänt skulle vilja säga – och det är väl inte någon speciellt glädjande sak för Bergslagen – är att jag tror att strukturfrågorna för specialstålsindustrin kommer att kräva en hel del åtgärder som troligen resulterar i en minskad industrissysselsättning. Det måste föranleda att ansträngningarna ökas för att ytterligare förbättra och framför allt vidga industristrukturen i Bergslagen, inkl. delar av Örebro län.

Anf. 57 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Om industriministern och jag skall tala om dimensioner, vill jag säga att jag tycker att den dimension som industriministerns inlägg hittills har saknat är svar på frågorna. Jag har fortfarande inte hört någonting om det hot som SKF Steel i Hällefors faktiskt står inför i och med att en konkurrent både om råvaran till produktionen och om marknaderna får göra investeringar med statssubventionerade lån, vilket inte SKF Steel – som fortfarande håller näsan över vattenytan – har möjlighet att göra. Man är rädd om jobben där uppe. Det är riktiga jobb, industriministern. De är inte subventionerade vare sig genom industrisubventioner eller genom AMS-pengar. Det är de jobben vi måste slå vakt om. De måste bli fler. Annars blir det ju ingen ordning i Sverige i framtiden.

För att återgå till arbetsgivaravgifterna utgår jag ifrån – även om industriministern här inte berört det – att vi är överens om att arbetsgivaravgifter är en pålaga på produktionen och att de ökar de priser som måste tas ut på de producerade varorna. Därmed förändras konkurrensförhållandena för de företag som har att sälja varorna. Sänkta arbetsgivaravgifter torde därför förbättra konkurrenskraften och höjda försämra den. T. o. m. regeringen har nu insett att det är så. Då vill jag fråga: Hur många riktiga jobb i Örebro län har stampats ut eller kommer att stampas ut beroende på att regeringen höjt arbetsgivaravgifterna med 2,65 %?

Slutligen vill jag säga att visst har regeringen i aldrig tidigare sådan omfattning satsat på konstlad sysselsättning genom arbetsmarknadspolitiken, och visst har ett och annat bidrag kommit länet till del ur den ena eller andra bidragsformen. Men industridepartementet med alla sina resurser skulle kanske kunna göra följande beräkning: Har ni gett mer i bidrag än vad ni har plockat av företagen sedan ni hamnade i regeringsställning? Ni har höjt arbetsgivaravgifterna – det har vi konstaterat. Energiskatterna har höjts och kommer att höjas. Ni har infört vinstskatter och utdelningsskatter. Kommunalskatterna går upp. I vissa Bergslagskommuner höjer industriministerns partikamrater kommunalskatten t. o. m. med motiveringen att höjda skatter innebär fler jobb. Jag har svårt att inse att höjda skatter kan innebära fler jobb. Höjda skatter medför ökade kostnader för produktionen och försämrade konkurrensförhållanden, och därmed färre jobb. Men höjda skatter innebär mer sysselsättning, eftersom det blir mer AMS-pengar.

I förhoppningen om att industriministern nu kommer att svara på mina frågor – hälleforsborna lyssnar på detta: det kan jag lova industriministern – vill jag bara säga att skillnaden mellan mig och industriministern är att jag talar om arbete, medan industriministern talar om sysselsättning. Sysselsättning finansierar ni via AMS. Arbete vill vi ordna genom att skapa förutsättningar för ett starkt svenskt näringsliv.

Anf. 58 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Vi är väl närmast i slutvarvet på denna interpellationsdebatt. Som jag sade i mitt första inlägg blev det inte så många konkreta svar. Nu har anledningen framkommit: industriministern säger att han inte kan kommentera utsikterna för enskilda företag, bl. a. därför att utredningsverksamhet pågår för specialstålsindustrin. Den vill han avvakta. Jag kan förstå att han då är försiktig med att uttala sig. Han kan ju göra som Orsa kompani – inte lova någonting bestämt förrän han vet bättre. Det är kanske klokt. Men jag skall tala litet mer allmänt på slutet, och då kan kanske industriministern svara utan att köra över någon utredning.

Jag har ett urklipp ur Nerikes Allehanda. Jag citerade den tidningen tidigare. Rubriken lyder "Hjulen skall snurra igen", och breddvid är en bild av industriministern. Urklippet är från den 21 mars, dagen efter distriktskongressen. Som jag sade i mitt första inlägg har man där valt den här trevligare linjen. De har kommenterat det som är positivt i stället för att som Thage Petersons eget partiorgan välja den kritiska infallsvinkeln för en gångs skull.

"Nytt i det han förde fram" – han är alltså industriministern – "var två saker. Han berättade att regeringen planerar en stor industripolitisk proposition till nästa vår som nu går under arbetsnamnet Förslag om industriell förnyelse och utveckling." Den kan ju industriministern ändå berätta litet om. Det är väl inte att köra över någon att göra det.

"Det andra nya var ett förslag till nationell mikroelektroniskt program, som just nu remissbehandlas." Det torde han också kunna nämna något om.

Jag skall fatta mig kort. Det sägs här att hjulen skall snurra igen, "det löftet fick Bergslagen av Thage G.". Då utgår jag från att han också har gett det löftet åt Örebro län. Det skriver tidningen, men jag vill gärna ha det bekräftat av industriministern. Hjulen skall snurra igen, men när? Och när blir det något resultat av utredningarna?

Anf. 59 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill inte fortsätta debatten med en grälsjuk Bengt Wittbom.

Självfallet följer vi på industridepartementet utvecklingen i industrin och i enskilda branscher, och vi får också vetskap om utvecklingen på enskilda orter. Det trodde jag att herr Wittbom begrep. Men den fråga som herr Wittbom tar upp pekar ändå på ett stort problem när det gäller politiska åtgärder för sysselsättning men också för industripolitiken i stort. Det gäller

Om den industriella verksamheten i Örebro län

möjligheterna eller kanske snarare svårigheterna att göra insatser i ett område utan att de får negativa konsekvenser i ett annat. Jag försöker, när det gäller lokaliseringpolitiken, att inte medverka till att lokaliseringpolitiskt stöd används för att flytta arbetslöshet från en ort till en annan, från en region till en annan. Därmed försöker jag att inte heller medverka till lokaliseringpolitiska beslut som medför en överkapacitet i en bransch och som sedan leder till utslagning och ökad arbetslöshet. Det gäller då att noga följa de frågor som senare blir aktuella. Vi kan aldrig – om vi har kvar vår arbetsmarknadspolitik och lokaliseringspolitik – helt komma bort från sådana här svårigheter.

Herr talman! Jag noterar att herr Wittbom åter lyckades undvika att beröra devalveringen och den socialdemokratiska regeringens politik. Det beror säkert på att den politiken nu är på väg att lyckas; Bengt Wittbom är naturligtvis ledsn över det.

Det finns ett ordspråk som lyder: Surt, sade räven om rönnbären. Herr Wittbom ser väl nu att den socialdemokratiska ekonomiska politiken och industripolitiken ger oss ljusglintar och uppgångar i svensk industri. Vi får, och det är regeringens ambition, en ökad industrisysselsättning och en ökad orderingång som kan leda till fler jobb i industrin, och då kan folk få sysselsättning just i den reguljära industrin, vilket har varit min ambition.

Det gör ett något patetiskt intryck när man får lyssna till ett så kraftfullt tal om arbete ifrån en representant för ett parti som hittills inte satt kampen mot arbetslöshet särskilt högt.

Till herr Israelsson, slutligen, vill jag säga: Det är klart att jag skulle kunna fortsätta att här i kammaren räkna upp åtskilligt som vi planerar inom industridepartementet. Men jag trodde möjligen att det inte var sådant som Per Israelsson var ute efter i första hand. Jag skulle kunna visa herr Israelsson att vi inte ligger på latsidan i industridepartementet. Trots att vi suttit i regeringsställning i bara sex sju månader, har vi ändå börjat arbeta med mycket.

Det är riktigt, som herr Israelsson säger, att regeringen kommer att till vårriksdagen nästa år lägga fram en proposition om förnyelse och utveckling av svensk industri. Vi har datumet den 25 februari, och sista dagen för propositionen är den 10 mars. Propositionen kommer att innehålla ett treårsprogram för styrelsen för teknisk utveckling, ett treårsprogram för industrifonden och ett ramprogram för statens industriverk, den kommer att ta upp frågor som gäller uppfinnare, innovatörer och den verksamhet som rör tekniska attachéer, det blir ett program för utveckling av små och medelstora företag, osv. Propositionen kommer alltså att innehålla en hel del förslag som gäller utveckling och förnyelse av industrin, förslag som naturligtvis också blir till gagn för utvecklingen av Örebro läns näringsliv. Detta är en speciell del av det som vi arbetar med.

Jag vill också bekräfta det som Per Israelsson sade om att vi arbetar med ett nationellt mikroelektronikprogram. Jag hoppas också att i sinom tid få lägga fram det som ett förslag för Sveriges riksdag.

Måndagen den
2 maj 1983

Om den industriella verksamheten i Örebro län

Vi arbetar alltså inom industridepartementet med många förslag, som kommer att betyda oerhört mycket för svensk industris utveckling. Men det som jag har velat betona i mitt svar och i mina inlägg är ändå att regeringens huvuduppgift – och devalveringen kom ju första dagen vi tillträdde – var att öka konkurrensförutsättningarna för svensk industri, att öka förutsättningarna att ha kvar marknadsandelar och nå nya marknadsandelar. På den punkten menar jag att det har kommit så många rapporter att vi i dag kan säga att vi är på rätt väg, att vi är på väg att lyckas. Svensk industri börjar återta förlorade marknadsandelar, orderingången har ökat, vi har fått mindre antal varsel; jag skulle kunna nämna fler tecken på förbättringar.

Detta är väl någonting som alla här i kammaren borde glädjas åt och inte vara ledsna över, herr Wittbom. Vi borde notera detta som en framgång för svensk industri och för en socialdemokratisk industripolitik. Huvudsaken är ju att människorna får ha kvar jobben i industrin. Och den ambitionen gäller naturligtvis också Örebro län.

Anf. 60 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag hade faktiskt inte trott att det skulle vara nödvändigt att begära ordet igen, men det är det tydligen. Det är bra att industriministern erkänner att han är medveten om att 200 milj. kr. i subventionerade investeringspengar till SSAB innebär konsekvenser för de riktiga jobben på SKF Steel i Hällefors. Skall ni tackla de problemen senare innebär det väl, vad jag förstår, att också SKF Steel i Hällefors blir någon typ av stödföretag, som kommer att utsättas för industridepartementets överväganden i detalj i en framtid.

Jag är inte grälsjuk, herr industriminister. Det är bara det att industriministern är den som sitter i regeringen, inte vi. Visst är det klart att en 16-procentig devalvering får effekter. Det är alldeles givet, särskilt om den kombineras med fallande oljepriser och tecken på en, om inte stor så i alla fall märkbar uppgång i konjunkturerna. Det är alldeles utmärkt att industriministern kan stå och glädja sig här i kammaren. Men jag vill bara säga att tar ni inte tag i de grundläggande strukturproblemen i svensk ekonomi och i svensk industri lär det bli en kortvarig glädje – för industriministern i synnerhet men också för svenska folket.

Slutligen vill jag säga, herr talman, att jag utan vidare är beredd att ge industriministern och socialdemokraterna det erkännandet, att ni är världsmästare på sysselsättningspolitik. Sysselsättning kan man skapa med statliga pengar. Men ni är inte världsmästare på att skapa arbete åt människorna, behov av människor på arbetsmarknaden. Arbete är inget fristående, utan arbete, behov av arbetsinsatser och efterfrågan på arbetskraft är en konsekvens av ekonomiska förhållanden. Där vill jag påstå, industriministern, att när det gäller att driva sådan politik är moderata samlingspartiet vida skickligare än socialdemokraterna.

Anf. 61 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det här blir antagligen mitt sista inlägg i den här debatten, som faktiskt har dragit ut på tiden.

Industriministern säger att han ville undvika att flytta arbetslöshet. Det tycker jag var ett bra besked. Det vill också vi undvika.

Under vissa förhållanden kan det hända att man, när det finns jobb, kan flytta arbete. Men då flyttar man inte arbetslöshet. Det gäller exempelvis utlokaliseringar – vilka alltid kan diskuteras – som gjordes av statlig verksamhet från Stockholmsområdet ut i landet. Då flyttade man arbete inte arbetslöshet.

Man har redan flyttat arbetslöshet genom att exempelvis lägga ner verksamhet i Bergslagen och flytta den till Norrbotten. Det tror jag inte man vinner någonting med. Det som behövs är att det skapas nya jobb och nya branscher som kan ha framtiden för sig. Det tror jag är det primära.

Jag nämnde Hällefors i mitt första inlägg. Jag tror att det är viktigt att regeringen medverkar till att verksamheten där inte minskar, utan att man ser till att människorna har jobb. Bruket ligger i länets mest utsatta del, och det är ytterst viktigt att det får vara kvar. Det är ett modernt bruk, så det bör kunna vara kvar.

Vad gäller den statliga verksamheten har vi statistiska centralbyråns verksamhet i Örebro, som utlokaliserades till oss på sin tid. Vi menar att verksamheten i Örebro bör få öka, och att expansionen inte bör ske i Stockholm. I viss mån har en sådan utveckling redan skett i Örebro, och vi tycker att den skall fortsätta åt det hållet.

Slutligen vill industriministern få förslag. Jag tror att det är viktigt, som jag redan tidigare har sagt, att alla förslag prövas seriöst. De som är orimliga får man sortera ut.

Anf. 62 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag skulle vilja återknyta till det Per Israelsson sade just innan han lämnade talarstolen. Det är självklart att alla förslag som förs fram i länsprogrammen, som kommer att redovisas i höst, förslag från näringslivet – vi har löpande bra kontakter med industrins olika organisationer – förslag som kommer från fackliga organisationer och förslag som kommer fram i sådana här debatter i Sveriges riksdag skall prövas seriöst och gås igenom. Situationen inom industrin och i den svenska ekonomin är sådan att vi inte kan lämna något oprövat.

Sedan vill jag också till herr Israelsson säga att jag beträffande Hällefors delar hans uppfattning att det är ett modernt bruk. Vi har också diskuterat frågan vid ett flertal tillfällen på industridepartementet. Det är en fråga av ett slag som är ganska vanligt just nu till följd av överetableringar inom vissa industribranscher men också på grund av att stödåtgärder har fått viddas för andra regioner i Sverige. I tidigare debatter här i riksdagen har också representanter för andra län än Örebro län framhållit vikten av stödåtgärder. Det är helt klart att vi har uppmärksammat problemet, och jag har också vid den nu mycket omtalade distriktskongressen i Örebro haft tillfälle till

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriell-
la verksamheten
i Örebro län*

diskussioner med mina partikamrater ifrån Hällefors i den här frågan.

Jag kunde inte, herr talman, låta bli att återigen begära ordet, denna gång med anledning av herr Wittboms slutord. Han sade: Vi är skickligare än socialdemokratin när det gäller att ordna de varaktiga jobben. Jag får tolka hans uttalande så.

Mot detta måste jag få säga att ni inte lyckades särskilt väl när ni satt i regeringsställning under de gångna sex åren. Det var ju ifrån er som den nya regeringen fick överta arvet. Vad var det för ett arv, herr Wittbom? Jo, den dag då den nya regeringen vandrade upp till konseljen på slottet stack några journalister ett TT-meddelande i händerna på oss där det stod att det går 185 000 människor arbetslösa i Sverige och att 85 000 av dem är ungdomar. Arbetslösheten lyckades ni att med den borgerliga politiken höja mycket kraftigt.

Jag är inte så ensidig att jag säger att det var ett resultat enbart av den borgerliga politiken i Sverige. Självfallet berodde det också på en internationellt sett svår utveckling. Men en del av arbetslösheten var ändå hemmagjord, och den kan vi inte få bort på nolltid, även om vi nu har satt in massiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som har satt stopp för ökningen och i viss mån börjat få ner arbetslösheten.

Investeringsverksamheten var nere i ett bottenläge. Det var fråga om ett investeringsras. Det är länge sedan vi har haft så låg investeringsverksamhet som vi har nu. Vi får gå tillbaka till början av 1970-talet. Satsningarna på teknisk forskning och utveckling har legat stilla, och industriproduktionen har, herr Wittbom, varit så låg att vi egentligen kan tala om nolltillväxt i Sverige under senare år.

Det var egentligen herr Wittbom som bad mig att göra det här tillägget i debatten när han oförsiktigt nog sade att man från borgerlighetens sida skulle vara så mycket skickligare och bättre på att klara frågorna om sysselsättning och industriell verksamhet än vad den socialdemokratiska regeringen och politiken är. Jag vet inte om denna kammare är rätta platsen att fortsätta den här diskussionen, men det var ett så fantastiskt tillfälle för mig som industriminister att återigen få göra herr Wittbom påmind om verkligheten.

Anf. 63 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag vill bara helt kort säga, att om detta att inte höja arbetsgivaravgifterna är ett utslag av regeringens skicklighet att klara arbetsmarknadsproblemen, är det ännu skickligare att sänka dem. Det var det första.

Det andra jag vill säga är, att om industriministern läser statistiken över antalet människor utanför den reguljära arbetsmarknaden – och vi har små korta sammandrag i arbetsmarknadsutskottet, som jag gärna kan se till att industriministern får kontinuerligt – kan han konstatera att vi har fler människor utanför den reguljära arbetsmarknaden i dag än vad vi hade vid den tidpunkt när Thage Peterson blev industriminister.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 64 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Tommy Franzén har mot bakgrund av utvecklingen inom industrisektorn och den offentliga sektorn samt de konsekvenser som denna utveckling har fått för sysselsättningen i Stockholms län frågat mig följande:

1. Har regeringen för avsikt att ta itu med den alltmer växande obalansen i Stockholms län?

2. Har industriministern för avsikt att vidta åtgärder för att öka den industriella produktionen i regionen?

3. Har industriministern för avsikt att vidta åtgärder för att inrätta ett tvärvetenskapligt centrum eller liknande för forskning i nya produkter och teknik?

4. Vilka åtgärder i övrigt är industriministern beredd att vidta för att öka graden av industriell sysselsättning i regionen och därmed minska arbetslösheten?

För den svenska industrin gäller att sysselsättningen har minskat inom flertalet industrigrenar sedan mitten av 1970-talet. Det finns flera anledningar till detta. En av orsakerna är övergången till ny och mindre arbetskraftsintensiv teknik, inte minst inom verkstadsindustrin och inom den grafiska industrin. Detta är viktiga industrigrenar i Stockholmsområdet, varför sysselsättningseffekterna är påtagliga där. Många företag i regionen återfinns å andra sidan inom delbranscherna elektronik, telekommunikation, kemiteknik m. fl. områden för vilka framtidsutsikterna bedöms som jämförelsevis goda.

Det är framför allt i Stockholms kommun som industrisysselsättningen har gått ned under 1970- och 1980-talen. Denna nedgång har tillsammans med den ökade sysselsättningen inom tjänstesektorn orsakat en växande obalans. Det är olyckligt om en region förlorar industriarbetsplatser, och vi bör naturligtvis undvika att skapa "specialiserade", ensidiga arbetsmarknader. Stråvan bör därför vara – och det gäller såväl Stockholmsregionen som andra regioner i landet – att så långt möjligt skapa väl differentierade arbetsmarknader där olika näringsgrenar och olika slags arbetsplatser finns representerade. Därigenom blir regionen mindre känslig för de omställningar som olika näringsgrenar får genomgå.

De generella åtgärder som regeringen har vidtagit, såsom devalveringen under hösten 1982 och den senaste tidens räntesänkning, bör tillsammans med en förväntad allmän konjunkturförbättring kunna leda till ökade investeringar och ett förbättrat sysselsättningsläge inom industrin i Stockholms län.

Stockholmsregionen har i vissa avseenden unika förutsättningar när det gäller industriell utveckling. Det är Sveriges största arbetsmarknad med god tillgång på forskningskompetens och forskningsresurser. Industrin drar också nytta av de täta internationella kontakter som är självklara för

Stockholm i dess egenskap av administrativt centrum.

De breda satsningar som görs på teknisk forskning och utveckling kommer också i särskilt hög grad Stockholmsregionen till del. De teknikområden som prioriteras är bl. a. bioteknik, elektronik och datateknik, verkstadsteknik och kemiteknik, vilka är väl representerade i Stockholmsregionen. I statskontorets stödundersökning år 1982 konstaterades att mottagarna av det stöd som budgetåret 1979/80 gick via styrelsen för teknisk utveckling, STU, till teknisk forskning och utveckling till drygt 54 % fanns inom Stockholms län. Därefter kom mottagare inom Göteborgs och Bohus län med sammanlagt drygt 14 % av stödet.

På regional nivå bedrivs olika projekt för att stimulera industriell verksamhet. Jag vill här nämna den samverkan som sedan 1982 finns mellan STU, den regionala utvecklingsfonden i Stockholms län, tekniska högskolan, Stockholms kommun m. fl. för att samordna och sprida tekniska idéer och forskarrön till företag i länet. Detta bör kunna ha en stor betydelse för de forsknings- och utvecklingsintensiva industrierna i Stockholmsområdet.

Samtliga länsstyrelser fick under hösten 1982 regeringens uppdrag att tillsammans med länsarbetsnämnderna, de regionala utvecklingsfonderna, landstingskommunerna, länets kommuner, fackliga organisationer m. fl. utarbeta regionala industriprogram. Genom programmen kan länen föra fram underlag för det industripolitiska arbetet i länen men också för det arbete som bedrivs av centrala myndigheter och av regeringen. Problem och brister i infrastrukturen som hämmar den industriella tillväxten inom länet kan uppmärksammas. Länet har också möjlighet att redovisa hur samhällets samlade resurser för näringslivsfrämjande åtgärder bör vara avvägda. Programmen skall redovisas till regeringen under hösten 1983, och jag ser med intresse fram emot en beskrivning från Stockholms län av industrisektorns problem och utvecklingsmöjligheter.

Anf. 65 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Stockholmsregionen är en av de regioner i landet, även om det kanske låter konstigt, som drabbas hårdast av industriell nedläggning. Under 1970-talet försvann 40 000 industriarbetsplatser. Första hälften av 1980-talet beräknas antalet nedläggningar ligga någonstans mellan 10 000 och 15 000. Nedläggningarna började redan på 1960-talet vad gäller Stockholmsregionen. Främst har det gällt verkstadsindustrin och elektronikindustrin. Det har skett utflyttningar av verksamheten från regionen till andra länder, och då har det framför allt varit storföretag, huvudsakligen industriföretag, såsom Ericsson, Atlas Copco och AGA, som flyttat verksamheten utomlands. De här företagen har f. n. ungefär två tredjedelar av sina anställda i andra länder än Sverige. Förra året beräknades att bruttoinvesteringarna för dessa företag utanför landets gränser låg på omkring 20 miljarder, medan investeringarna inom Sverige uppgick till 17–18 miljarder.

Den nya tekniken och rationaliseringarna har också bidragit till att jobben inom industrin i väsentlig grad har minskat i regionen. Även andra saker

*Om den industriella verksamheten
i Stockholms län*

förekommer självfallet. Bostadsbyggandet har väsentligt minskats, på grund av bl. a. minskad efterfrågan på bostäder därför att reallönesänkningarna kraftigt slagit mot familjerna. Arbetslösheten har medfört att framför allt unga människor bor hemma längre nu än tidigare. Kraftiga hyreshöjningar m. m. är också orsaker till minskad efterfrågan. I Stockholmsregionen kvarstår trots detta fortfarande en brist på bostäder. Det har kompenseras av en uppgång i den offentliga och privata serviceverksamheten. Detta har till stor del kompenserat den brist på sysselsättning som har uppstått genom industrinedläggningar. Detta har medfört, och det erkänner industriministern i svaret, att den redan tidigare stora obalansen inom regionen har ökat.

En regional industripolitisk debatt kan inte föras utan att man också tar med hela landets industripolitik, eller brist på sådan politik, om man så vill. Med tanke på detta kan man konstatera följande: Den svenska industripolitiken är passiv och odynamisk. Grovt uttryckt består den av

1. olika subventioner till företagen i form av pengar och tjänster,
2. inslag i statlig forskningspolitik, något som delvis är en förtäckt subvention,
3. speciella regionalpolitiska förmåner samt
4. viss statlig utrednings- och analysverksamhet.

Företagsstödet ges dels generellt, dels avdelat till utpräglade krisbranscher. Det här krisstödet har i och för sig varit nödvändigt och oundvikligt, men man kan gott säga att det har varit alltför litet inriktat på förnyelse. I realiteten har det statliga engagemanget väsentligen bara blivit ett sätt att överföra privatkapitalets avvecklingskostnader på samhället. Det regionalpolitiska elementet i industripolitiken har varit svagt, och det har inte stått i proportion till krisregionernas behov och situation. Den offentliga analysverksamheten är intressant, men utgör mer en spegling av utvecklingen än en bas för självständig politisk åsiktsbildning.

Man kan alltså säga att nästan all industripolitik bedrivs i ett mycket kortsiktigt perspektiv. S. k. strukturplaner för krisbranscher har bara några få års räckvidd. Vi hörde industriministern alldeles nyss tala om en proposition vilken skall läggas fram i februari eller mars nästa år och i vilken det bara är fråga om treåriga planer. Som långsiktigt räknar man, för att använda ett mått som utnyttjas i budgetsammanhang, allt som gäller längre tid än fem år.

Man har vidare en utpräglad sektorisering. Varje område betraktas för sig, graden av förutseende är ringa och insatserna är ofta felaktiga. Framtiden förekommer i det industripolitiska tänkandet enbart som mycket lösliga förutsägelser om trender, och det betonas att man egentligen inte kan säga något säkert. Kort sagt, herr talman: Det existerar ingen strategi. Behovet av en ny industripolitik är därför stort.

Man måste självfallet frigöra sig från föreställningen att industripolitiken skulle stå neutral i förhållande till samhällsklasserna. Målen för en för samhället offensiv industripolitik kan därför inte baseras på den nuvarande regeringens sätt att tänka. För en regering med förankring i arbetarrörelsen

Om den industriella verksamheten i Stockholms län

och arbetarklassen är det därför inte försvarligt att ställa de industriella förhoppningarna till den s. k. marknaden. Men eftersom marknaden inte anses kunna förutses och eftersom prismetakismerna sörjer för att "rätt" industriproduktion kommer till stånd, får industripolitiken givetvis en osammanhängande, nyckfull och kortsiktig karaktär. Det som sker får helt enkelt ske. Medvetenheten är låg, och alla tankar på förutscende eller styrande åtgärder har hittills avvisats.

En ny industripolitik måste därför utgå från samhällliga behov och mål. Vänsterpartiet kommunisterna har i en motion till årets riksdag angivit utformningen av en ny långsiktig industripolitik. Med vissa reservationer skulle man kortfattat kunna formulera följande målområden för nya jobb inom industrin: tillverkning av nya processanläggningar, maskin-, apparat- och verktygsindustri, dator- och elektronikindustri, produktion för järnvägsväsen och övrig kollektivtrafik, tätortssanering och stadsplanering, övrig anläggnings- och byggnadsverksamhet, träkemi och övrig träförädling, arbetsmiljöteknik och övrig miljöteknik, produktion för alternativa energisystem, fartyg m. m. för inrikes sjöfart, medicinsk teknik och bioteknik, utrustning i övrigt för vårdsektorn, barnomsorg, undervisning och administration, brytning av nya mineral, instrumentindustri och optisk industri, "autonoma strukturer", dvs. livsmedel, fodermedel och annan lokal industri, samt projektförberedelser för långsiktig utveckling.

Detta är ett landsomfattande program, men ser man på de olika punkterna finner man att flertalet av dem också är applicerbara på Stockholmsregionen.

Industriministern hänvisar i sitt svar huvudsakligen till de generella åtgärder som regeringen vidtagit, nämligen den 16-procentiga devalveringen och räntesänkningarna. De förhoppningar som regeringen knyter till "en förväntad allmän konjunkturförbättring" bygger enligt den senaste kompletteringspropositionen på en uppgång i ekonomin i USA. Den uppgången är baserad på ett ökat bostadsbyggande och på militär upprustning, en uppgång som det enligt min mening är en smula anmärkningsvärt att en arbetarregering i Sverige bygger förhoppningar på. När det gäller den första frågan, om regeringen tänker ta itu med de växande obalanserna i Stockholms län, kan man möjligen säga att svaret har uteblivit. I varje fall finns det ingenting preciserat om hur det skall gå till.

I svaret på den andra frågan, om regeringen tänker vidta åtgärder för att öka den industriella produktionen, riktas intresset på det regionala industriprogram som länsstyrelserna, länsarbetsnämnderna, de regionala utvecklingsfonderna, landstingen, kommunerna, facken m. fl. kommer att utarbeta, men regeringen har inte visat sitt ansvar genom att ange klara mål för en sådan samhällelig industriproduktion. Risken är att det också i fortsättningen blir generella åtgärder med stöd för privata industrier och åtföljande risker för fortsatta industriutflyttningar från Sverige.

I övrigt tycker också jag att det skall bli intressant att se vad de här organen kommer fram till. Men – som jag tidigare har redovisat – om det inte anges direkta målsättningar är jag litet reserverad.

Jag tycker att regeringen borde – ja, jag vill säga måste – gå in för att när det ges direktiv till sådana här regionala planeringar också ange en industripolitisk målsättning på annan grund än den vi har vant oss vid under den senaste sexårsperioden.

Svaret på den tredje frågan är svävande. Industriministern hänvisar till den samverkan som finns mellan styrelsen för teknisk utveckling, den regionala utvecklingsfonden i Stockholms län, tekniska högskolan, Stockholms kommun m. fl. Men ingenting i svaret visar tyvärr att denna samverkan också skulle inriktas på att skapa nya samhällseliga industrijobb. Om man nu vill skapa ett tvärvetenskapligt forskningscentrum, måste avsikten naturligtvis vara att detta skall verka för att skapa de här nya jobben. Man skall inte bara ge innovationer, utan samtidigt måste också konkreta förslag framläggas och resurser anvisas för en vidareutveckling.

Svaret på den fjärde frågan, vad regeringen i övrigt är beredd att göra för att öka graden av industriell verksamhet, tycks återfinnas i de allmänna förhoppningarna på devalveringen. Av den anledningen tror jag det finns skäl att fråga industriministern följande:

Är regeringen beredd att satsa ordentligt med pengar på ett samhällseligt industriprogram?

Är regeringen för det första beredd att utforma ett sådant program? Kommer detta, för det andra, att baseras på en samhällselgd industriproduktion och inte på satsningar och stöd åt det privata näringslivet, där man ju klart och tydligt har visat att man inte känner något ansvar för industriproduktionen i vårt land? Är regeringen beredd att se till att en sådan samhällselgd industriproduktion får den klara målsättningen att skapa jobb och täcka de behov som finns inom landet?

Anf. 66 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag skall inte nu på herr Franzéns inbjudan ta upp en vidare debatt om industripolitiken och de ekonomiska systemen. Det får väl anstå till ett annat tillfälle. Jag får ju också senare möjlighet att här i riksdagen lägga fram förslag om industriell förnyelse och utveckling.

Däremot vill jag något kommentera det som herr Franzén tog upp allra sist i sitt inlägg. Det gällde program för samhällsstimulans av svensk industri. Jag vill bara påpeka för herr Franzén att regeringen redan i höstas lade fram ett investeringsprogram på riksdagens bord på 2 miljarder kronor, som omfattade sektorerna energi, kommunikationer och byggande. Regeringens program när det gäller energi är vidare så omfattande att det de närmaste åren beräknas medföra totala investeringar på mellan 5 och 7 miljarder kronor.

Det är alltså en väldig samhällseldd utmaning från regeringen till framför allt svensk verkstadsindustri. Dessutom arbetar vi nu på industridepartementet med frågor som rör den offentliga teknikupphandlingen, vilket jag vet att herr Franzén känner till.

Jag vill, herr talman, återvända till interpellationen om Stockholms län. Jag känner väl till förhållandena i Stockholms län. Jag vill därför bara göra ett

Om den industriella verksamheten i Stockholms län

Måndagen den
2 maj 1983

Om den industriella verksamheten i Stockholms län

par påpekanden, som nog bör tas med i bilden.

För det första är naturligtvis inte Stockholmsregionen ett enhetligt område i den meningen att sysselsättningstillfällena är jämt fördelade inom regionen. I länet finns också områden med typiska glesbygdsproblem, och när vi diskuterar näringslivsstrukturen och industrifrågorna för Stockholms län bör vi också ha detta i bakgrunden.

För det andra markerade jag i mitt svar, och jag ber att få upprepa det, att det är olyckligt att en region utarmas på industriarbetsplatser på det sätt som har skett i Stockholms län. Det är självfallet en olycka för de industrisysselsatta, som blir utan jobb och inte kan få ett nytt industrijobb på sin hemort, nämligen i Stockholms län. Men det är också negativt för hela regionen, därför att vi får en olycklig sammansättning av yrkesgrupper, social struktur och mycket annat.

Vi får inte förneka, det vill jag trycka på igen, att Stockholmsregionen i en hel del avseenden har unika förutsättningar och möjligheter när det gäller industriell utveckling. Det är Sveriges största arbetsmarknad. Det är landets huvudstad, vilket – som jag sade i svaret – innebär möjligheter till internationella kontakter, som inget annat område i Sverige har. Här finns också viktiga forsknings- och utbildningsinstitutioner med en specialistkompetens inom en rad områden – teknik, medicin osv. – som är till nytta för den industriella verksamheten och därmed också utvecklar denna.

Här finns dessutom huvuddelen av landets centrala förvaltningsapparat, som också har växande betydelse för industrin, inte minst som beställare av teknik.

Stockholmsområdet har alltså förutsättningar för en industriell utveckling som på sätt och vis inte liknar någon annan regions. Det betyder i sin tur att den industriella politik som bedrivs här bör ha en utformning som bygger på regionens speciella förutsättningar. Det var jag också inne på i mitt svar, och det var med tanke på det som jag anförde, att jag med stort intresse kommer att ta emot det näringslivsprogram som länsstyrelsen i samarbete med olika näringspolitiska organisationer, fackliga organisationer och näringslivet i Stockholms län utarbetar.

Vad jag nu har sagt innebär självfallet inte att jag menar att en näringspolitik för Stockholmsområdet skall vara fundamentalt annorlunda än den politik som bedrivs på andra håll i landet, utan det är snarare fråga om att lägga tonvikten vid dessa speciella insatser, som man kan göra när det gäller den industriella verksamheten i Stockholms län.

Ett område som jag speciellt vill peka på är utvecklingen av tekniskt avancerad industri. Det kan jag göra av det skälet att det inom Stockholmsregionen finns ett tekniskt kunnande som i första hand genom sin stora bredd har en speciell tyngd i regionen – kunnandet vid högskolor, forskningsinstitutioner, företag, organisationer men också forskningsmyndigheter.

Detta leder i sin tur till att det skapas ett klimat för utveckling av nya produkter och system, baserade på nya forskningsrön och avancerad teknik, som det finns mycket av just i Stockholmsregionen. Det måste vara en angelägen uppgift för näringspolitiken i Stockholms län att stimulera till ett

Om den industriella verksamheten i Stockholms län

praktiskt industriellt utnyttjande av det kunnande som finns i regionen. Och det kunnande som finns och de praktiska rön som kan nås kan också betyda ringar-på-vattnet-effekter till glädje för övriga landet. Jag skulle gärna vilja att de speciella insatser som man lägger tonvikt på i Stockholms län får betydelse också för landet i dess helhet och för den industriella strukturen, tillväxten och utvecklingen också i andra regioner, dvs. att Stockhomsregionens speciella förutsättningar och art av industri inte bara kan innebära injektioner för annan industri i andra regioner utan också få direkta etableringseffekter och därmed åstadkomma ökad sysselsättning i landet som helhet. Det är också därför som jag i mitt svar – som jag tror att herr Franzén kanske inte läst tillräckligt noga för att inse uppbyggnaden av det – så kraftigt visat på just landstingets och kommunernas roll och företagens speciella roll i det här området. Det ger också möjligheter för regionen att utforma en industripolitik som utgår ifrån de speciella förutsättningar som finns i just Stockholms län. Jag tror inte att man med den här utgångspunkten skall vara dyster till mods när det gäller att bedöma den industriella utvecklingen i Stockholms län. Jag menar att rätt tillvaratagna blir de här fördelarna stora och ger ett gott utrymme för en god industriell utveckling i området.

Anf. 67 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Låt mig börja med att ta upp vad industriministern sade i det skriftliga svaret och som också framkom i hans senaste anförande om de unika förutsättningar som gäller för den industriella verksamheten i den här regionen. På den punkten uppehöll sig industriministern vid frågan om forskningskompetensen, forskningsresurserna, m. m. Jag beklagar – jag hoppas att det var en tillfällighet – att industriministern inte berörde de möjligheter som ändå måste vara grundläggande för att skapa en ny industriell situation, nämligen tillgången på välutbildade och yrkeskunniga arbetare. Det finns det gott om i den här regionen, arbetare som tidigare jobbat på Ericsson, AGA, Atlas Copco, m. fl. företag, som flyttat utomlands, arbetare som fått gå när det statsägda Finnboda Varvs verksamhet krymptes eller när det tillika statsägda Svenska Maskinverken lades ned, för att nämna några exempel. Den grundläggande möjligheten till en industriell återhämtning i regionen finns alltså i form av en mycket skicklig och avancerat tekniskt yrkeskunnig arbetarkår.

Industriministern sade också att den tekniskt utvecklade industri som redan finns inom regionen tillsammans med de forskningscentra som finns skapar ett gynnsamt klimat. Självfallet gör det det. Men jag vill ändå påstå att man också behöver ange samhällseliga mål – annars kommer man så lätt i den situation som råder i dag. Det har inte funnits några samhällseliga mål för hur industripolitiken skall föras, och därför har vi också fått den ena krisbranschen efter den andra här i landet. Har socialdemokratin den uppfattningen att det räcker att skapa klimat och åstadkomma gynnsamma förhållanden inom den s. k. marknaden har man i det avseendet ingen bättre politik att komma med än vad moderaterna har, och det vore i så fall beklagligt.

Måndagen den
2 maj 1983

*Om den industriell-
la verksamheten
i Stockholms län*

Vänsterpartiet kommunisterna anser således att det inte är tillräckligt att förlita sig på dessa marknadskrafter. Vi måste gå in och skapa samhällseliga mål. Men i sammanhanget får man inte göra som jag är rädd för att industriministern gjorde, nämligen blanda ihop frågan om program för samhällsstimulans – han berörde därvid en energiprojekt från i höstas – med ett samhällseligt industriprogram innebärande investeringar i ny teknik i samhällseliga företag. Att skapa denna stimulans för det privata näringslivet är trots allt bara en kortsiktig åtgärd. Det finns ingenting som garanterar en fortsättning. Det kan bara ske genom att samhället tar sitt ansvar.

Industriministern och jag är överens om att Stockholmsregionen inte är en enhetlig region. Det finns absoluta tätorts- och rena glesorts- eller Norrbottensproblem i regionen, om jag får uttrycka mig så. Jag tror att en satsning på dessa industrier i regionen också skulle kunna ge jobb i det övriga landet.

Industriministern är inte benägen att på nytt ta upp en industripolitisk debatt eftersom interpellationen om den industriella verksamheten i Örebro län nyss föranledde en sådan. Han sade då till Bengt Wittbom att man inte på sex månader vänder en nedgång som varat i sex år – precis som om det bara var den borgerliga dåliga ekonomiska politiken som var orsaken. Tyvärr fanns det nog fler orsaker, bl. a. en avsaknad – som jag sade i mitt första anförande – av en industripolitisk strategi både före och efter 1976. Det är bl. a. avsaknaden därav som har bäddat för vårt lands nuvarande ekonomiska kris.

Låt mig slutligen säga några ord om det som ligger bakom interpellationssvaret, nämligen landstingens roll i sammanhanget. För mig är det i och för sig en självklarhet att man skall satsa på regionala utvecklingsprogram. Men i botten för sådana satsningar måste staten ta sitt ansvar och klart ange de industripolitiska målen. Annars uppstår lätt anarkistiska situationer, och arbetslöshet kan komma att flyttas från en region till en annan.

Anf. 68 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! På en punkt var herr Franzén inte uppmärksam, nämligen när han i början av sitt senaste inlägg påstod att jag inte hade sagt något om de industrisysselsatta i länet. I mitt andra inlägg sade jag faktiskt att det självklart var en olycka om industrisysselsatta, som blev utan jobb, inte kunde få ett nytt jobb på hemorten. Jag noterade detta mot bakgrund av att vi har en styrkefaktor och en reserv i det goda kunnande och den skickliga yrkesarbetarkår som finns inom industrin runt om i Stockholms län. Eftersom det är min egen valkrets känner jag väl till industriverksamheten och åtskilliga företag i länet.

Vidare har det förts en diskussion om samhällseliga mål. Det investeringsprogram som vi i höstas lade fram för riksdagen omfattade tre områden, nämligen energi, kommunikationer och byggande. Det är tre områden där samhället och det svenska folket har mycket stora behov av insatser. Det är exempelvis angeläget att få till stånd en utveckling på energiområdet, så att vi blir mindre beroende av oljan och kan skaffa oss egna energislag. Vi bör rusta

upp våra kommunikationer, järnvägarna och landsvägarna. Vi bör också börja bygga och rusta upp vårt äldre bostadsbestånd, så att vi får bättre bostäder.

På dessa tre områden som regeringen valt ut kan vi alltså peka på de mänskliga behoven men också på samhällets behov av att någonting görs på just dessa tre områden. Samtidigt kopplades detta till tre områden som skulle ge oss en industriell utveckling. Dessutom skulle det kunna ge en ordentlig draghjälp till svensk industri, som hade outnyttjad kapacitet på dessa områden. Det gällde verkstadsindustrin i fråga om industrisidan, verkstadsindustrin och byggnadsämnesindustrin i fråga om byggandet och kommunikationerna, och i fråga om byggandet berördes även trä- och snickeriindustrin och sanitetsporslinsindustrin.

Detta betyder att regeringen lade fram sitt investeringsprogram utifrån de behov som vi kunde se i samhället, de bedömningar som vi gjorde för att få en industriell utveckling och de bedömningar vi gjorde för att få en ökad sysselsättning i industrin. Jag tycker att herr Franzén möjligen missar en stor poäng när han undervärderar investeringsprogrammets effekter på sysselsättning och industriell utveckling.

Sedan tycker jag inte att det är något fel att stimulera just den industri vi har – det är ju den industri som vi också skall leva med åtskilliga år framöver – så att den inte fortsätter att utarmas utan kan få sin outnyttjade kapacitet fylld. Detta kan ju leda till en högre produktivitet i industrin och även till behov av investeringar och förnyelse.

Det finns alltså åtskilliga tankar bakom investeringsprogrammets utarbetande. Jag vill framhålla att den nya regeringen efter bara någon månad pressade fram ett sådant program, som betyder mycket för investeringsverksamheten och industrisysselsättningen i Sverige.

Anf. 69 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det är bra att industriministern nu rättar till det hela och även för in det yrkeskunnande som finns som en resurs för att kunna skapa en ny industriell utveckling i regionen.

Programmet från i höstas är vi i och för sig inte motståndare till. Men jag anser att det tar upp för litet.

Om man nu går ytterligare ett par månader framåt i tiden sedan programmet lades fram och tittar på budgetpropositionen för det kommande budgetåret 1983/84, finner man ganska snart att beträffande byggandet är det en mycket mycket svag förhoppning. Att ta upp byggandet i samband med svaga förhoppningar är, som jag ser det, inte speciellt meningsfullt, om man nu utgår från att man genom detta skall stimulera hela den industri som finns runt omkring byggandet, hela byggmaterielindustrin. Såväl för de bostads-sökande som för hela denna industribransch hade det fordrats att man från regeringens sida hade angett en klar målsättning, en målsättning som ligger väsentligt över vad de borgerliga partierna har lyckats pressa ner bostadsbyggandet till.

Satsningar när det gäller energi är självfallet riktigt och viktigt. Man

kanske får skylla på att regeringen bara hade haft någon månad på sig, att den inte har kunnat formulera en alternativ energiuppbyggnad i högre grad än vad regeringen lyckades med i den nämnda propositionen. Den tar ju inte alls itu med det verkliga kraftprovet, nämligen att se till att satsa på alternativen på ett sådant sätt att man i verkligheten skulle kunna nå fram till en avveckling av kärnkraften. Också den socialdemokratiska regeringen anser ju att kärnkraften skall avvecklas, även om det sker en bra bit framåt i tiden.

Jag tycker inte att det är fel att man stimulerar den befintliga industrin, och det har jag inte heller kritiserat. Vad jag sade var att man måste göra skillnad på ett samhälleligt industriprogram för en ny produktion i samhällets intresse och samhällsstimulanser. Jag anser, i motsats till vad Thage Peterson här sade, att det inte räcker att stimulera den befintliga industrin. Det är fel att tro att man därigenom får fram det man vill när det gäller ny industriproduktion i det här landet. Det krävs att man i första hand inriktar sig på att satsa på nya industrier – och att man anger vilken industriproduktion som är nödvändig och som svarar mot de behov som samhället har. Jag har tidigare räknat upp en mängd områden som är applicerbara även på Stockholmsregionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1982/83:175 till trafikutskottet

15 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1982/83:2414 till jordbruksutskottet

16 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1982/83:38–42

Lagutskottets betänkande 1982/83:37

Utrikesutskottets betänkande 1982/83:20

Utbildningsutskottets betänkande 1982/83:24

Trafikutskottets betänkanden 1982/83:15 och 18

17 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1982/83:173 Godkännande av konvention om upprättande av den europeiska telesatellitorganisationen Eutelsat med därtill anslutande driftöverenskommelse, m. m.

18 § Anmäldes och bordlades

Försvarsutskottets betänkande

1982/83:11 Förbättrade förmåner åt värnpliktiga m. fl. (prop. 1982/83:115)

Trafikutskottets betänkanden

1982/83:19 Vissa trafikpolitiska frågor

1982/83:21 Tilläggsbudget III (prop. 1982/83:125 delvis)

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

*Meddelande om
interpellation*

19 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställts

den 29 april

1982/83:138 av *Ola Ullsten* (fp) till finansministern om näringslivets försörjning med riskkapital

Riksdagen har nyligen beslutat införa en provisorisk vinstskatt på 20 % av företagens utdelningar till aktieägarna. Denna vinstskatt innebär att första steget på vägen mot löntagarfonder tagits.

Inom regeringskansliet utformas nu förslag till ett permanent vinstdelningssystem. Syftet härmed är uppenbarligen att nu mer definitivt gå vidare mot kollektiva löntagarfonder.

Argumenten mot kollektiva löntagarfonder har under årens lopp vuxit i styrka. Varje nytt förslag har så småningom förkastats också av förslagsställarna. Men hittills har samma grundläggande principer genomtygats varje nytt förslag, nämligen att vinstmedel tvångsvis skall tas ut ur företagen och placeras i kollektiva fonder. Även det förslag som nu förbereds bygger på samma tanke. Det är just mot dessa grundläggande principer vi i folkpartiet haft avgörande invändningar. Vi avvisar varje förslag om kollektiva löntagarfonder.

Detta kategoriska avståndstagande förhindrar oss inte att med andra metoder eftersträva ett par av de mål som nämnts i löntagarfonderdebatten. Det ena är att med lämpliga åtgärder säkerställa tillgången på riskvilligt kapital för näringslivet. Det andra är att åstadkomma en breddning av aktieägandet.

En rad åtgärder vidtogs under de år folkpartiet medverkade i regeringen för att nå dessa mål. Låt mig i detta sammanhang endast erinra om skattefondersparandet, skattereduktionen på aktieutdelningar och utdelningsavdraget för utdelningar från småföretag. Genom bl. a. dessa åtgärder har Sverige nu äntligen fått en fungerande aktiemarknad igen.

Jag vill mot denna bakgrund ta upp tre frågor.

Före valet uttalade ledande socialdemokrater att man avsåg att ta bort skattefondersparandet redan fr. o. m. 1983. Dessa planer fullföljdes lyckligtvis inte.

Beskedet om att skattesparandet och i synnerhet skattefondsparande skulle bibehållas i vart fall under detta år mottogs positivt av många sparare.

Även i senare uttalanden har dock hävdats att det bara skulle vara en tidsfråga innan skattesparandet avvecklades. Dock har andra uttalanden på den allra senaste tiden, bl. a. från statssekreterare Åsbrink i finansdepartementet, givit intryck av att regeringen nu skulle vara i färd att mer definitivt ompröva sin inställning till skattefondsparandet. Det skulle i så fall välkomnas av hundratusentals människor i vårt land och av mycket stora delar av det svenska näringslivet.

Skattefondsparandet är ett bra medel för att åstadkomma en spridning av det enskilda aktieägandet. Framgångarna för denna sparform har också visat att om man ger spararna rimliga villkor, så kan riskvilligt kapital mobiliseras i tillräcklig omfattning på frivillig väg. Några tvångsfonder behövs inte för att åstadkomma detta.

Men det är också angeläget att skapa bättre förutsättningar för enskilda att spara i direktägda aktier, alltså utan att gå genom skattefondsparandet. Nackdelen för dessa sparare är att utdelningarna dubbelbeskattas. Trots att den en gång beskattas i bolaget med bolagsskatt utgår hos den enskilde aktieägaren full marginalskatt på utdelningen. Den provisoriska vinstskatten, och vad som kan följa efter den om regeringen får sin vilja igenom, innebär att man inför en trippelbeskattning. Det är fel väg och på sikt ett effektivt sätt att förhindra enskilt direktägarande av aktier. I stället bör dubbelbeskattningen avvecklas.

Ett steg i denna riktning togs 1980 genom införandet av den särskilda skattereduktionen på aktieutdelningar. Denna lindring av dubbelbeskattningen upphävdes på regeringens förslag i höstas. Det var en mycket olycklig åtgärd.

I många företag har under årens lopp införts system med vinstdelning till de anställda. Det är mycket positivt. Det är en himmelsvid skillnad på sådana företagsanknutna frivilliga och individuella vinstdelningssystem och de kollektiva obligatoriska vinstdelningssystem som regeringen planerar införa. Emellertid har företagsanknutna vinstdelningssystem i viss mån hämmats av att de skattemässiga villkoren alltfjänt är oklara. Hit hör bl. a. frågan om utbetalade vinstandelar från personalstiftelser skall beläggas med arbetsgi-
varavgift eller inte. Det är angeläget att det klargörs att så inte är fallet.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till finansministern:

1. Kan finansministern ge ett klart och definitivt besked om att skattefondsparandet kommer att finnas kvar också efter 1983?

2. Är finansministern beredd att snarast lägga fram förslag om ett slopande av dubbelbeskattningen på aktieutdelningar?

3. Är finansministern beredd att föreslå åtgärder som undanröjer den oklarhet som nu vidlåder den skattemässiga behandlingen av vinstandelar i företagsanknutna vinstdelningssystem?

20 § Kammaren åtskildes kl. 15.22.

In fidem

Nr 135

Måndagen den
2 maj 1983

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert